

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE
NAIH nyilvántartási szám: 40689

Az alapvető jogok biztosa
mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus

JELENTÉSE
az AJB- 1774/2019. számú ügyben

A látogatócsoporthoz tartozó tagjai: dr. Pápai Norbert
dr. Fliegauf Gergely
dr. Gilányi Eszter
Tóthné Kiss Klaudia

A látogatás helyszínei:

**Nógrád Megyei Rendőr-főkapitányság Fogdája, a Salgótarjáni Rendőrkapitányság
előállító egysége és a Balassagyarmati Rendőrkapitányság előállító egysége**

2019.

**Az alapvető jogok biztosa mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus
Jelentése
az AJB-1774/2019. számú ügyben**

Előadó: dr. Mézes Norbert

1. Az eljárás megindulása

A 2011. évi CXLIII. törvénnyel kihirdetett kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyvének (a továbbiakban: Jegyzőkönyv) 1. cikke értelmében annak „*célja egy olyan rendszer létrehozása, amelyben független nemzetközi és nemzeti testületek – a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából – olyan helyszínekre látogatnak el rendszeresen, ahol embereket fosztanak meg a szabadságuktól*”.

A Jegyzőkönyv 3. cikke szerint – az 1. cikkben megfogalmazott cél megvalósítása érdekében – valamennyi „*részes állam belföldi szinten létrehoz, kijelöl vagy fenntart egy vagy több látogató testületet (a továbbiakban: nemzeti megelőző mechanizmus) a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megakadályozása érdekében*”.

Magyarországon 2015. január 1-jétől nemzeti megelőző mechanizmusként az alapvető jogok biztosa jár el, aki az említett feladatainak teljesítése során a fogvatartási helyeken a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot beadvány és alapvető joggal összefüggő visszasság hiányában is rendszeresen vizsgálja.¹

A Jegyzőkönyv 20. cikk e) pontjában biztosított jogkörömben eljárva, amely szerint a nemzeti megelőző mechanizmus feladatai teljesítése érdekében a felkeresni kívánt helyeket és a meghallgatni kívánt személyeket szabadon kiválaszthatom, látogatást tettem a Nógrád Megyei Rendőr-főkapitányság Központi Fogda (3100 Salgótarján, Kossuth u. 5.) (a továbbiakban: Megyei Fogda), a Salgótarjáni Rendőrkapitányság előállító egysége (3100 Salgótarján, Kossuth u. 5.) (a továbbiakban: Salgótarjáni Előállító) és a Balassagyarmati Rendőrkapitányság előállító egysége (2660 Balassagyarmat, Bajcsy-Zsilinszky u. 6.) (a továbbiakban: Balassagyarmati Előállító) – a továbbiakban együtt: Intézmények – épületében.

1.1. A látogatás helyszínének kiválasztása

Az Európa Tanács Kínzás és embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzésére alakult Európai Bizottsága (a továbbiakban: CPT) magyarországi látogatásai során több alkalommal vizsgálta a rendőrségi fogvatartás körülményeit.² A nemzeti megelőző mechanizmus látogatásának célja a CPT látogatások tapasztalataiból megfogalmazott ajánlások megvalósulásának, a rendőrségi fogva tartás és az ehhez kapcsolódó fogvatartotti szállítás valamint az előállítás körülményeinek vizsgálata volt.

1.2. A nemzeti megelőző mechanizmus hatásköre

A Jegyzőkönyv 4. cikke 1. pontjának értelmében az államnak a nemzeti megelőző mechanizmus látogatásait bármely, a joghatósága és ellenőrzése alatt álló helyen lehetővé kell tennie, ahol embereket valamely hatóság utasítására, kezdeményezésére, hozzájárulásával vagy

¹ Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 39/A. § és 39/B. § (1) bekezdés.

² A testület 1994-ben mind a Gyorskocsi utcai, mind az Aradi utcai Fogdában, 1999-ben, 2003-ban, 2005-ben és 2009-ben a Központi Fogdán, 2013-ban mindkét Intézményben, 2015-ben a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság fogdájában tett látogatást.

elfogadásával a személyes szabadságuktól megfosztják vagy megfoszthatják. A 4. cikk 2. pontja értelmében szabadságelvonás mindennemű fogva tartást vagy bebörtönzést jelent, valamint egy személy elhelyezését olyan állami vagy magántulajdonú, őrizetbe vételi környezetben, amelyet az illető valamilyen bírói, közigazgatási vagy más hatóság utasítására önként nem hagyhat el. A Kínzás és Más Kegyetlen, Embertelen vagy Megalázó Bánásmód vagy Büntetés Megelőzési Albizottság (a továbbiakban: Megelőzési Albizottság) a Svédországban tett első látogatásáról szóló jelentésében kiemelte, hogy a rossz bánásmód megelőzését a fogvatartás első pillanatától kezdve biztosítani kell.³

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 97. § h) pontja szerint fogvatartott, „*akit törvény, illetőleg törvény alapján kiadott hatósági határozat alapján a szabad mozgáshoz és tartózkodási hely szabad megválasztásához való jogában korlátoznak (őrizetbe vett, előzetesen letartóztatott, közbiztonsági őrizetben lévő, elfogott és előállított, elővezetett).*”

Az Rtv. idézett rendelkezése alapján az Intézmények a Jegyzőkönyv 4. cikke értelmében fogvatartási helyek.

1.3 Az érintett alapvető jogok

- *Az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogainak tiszteletben tartásához és védelméhez való jog:* AZ EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége. [Alaptörvény I. cikk (1) bekezdés]
- Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. [Alaptörvény I. cikk (3) bekezdés]
- *Az élethez és az emberi méltósághoz való jog:* Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg. [Alaptörvény II. cikk]
- *A kínzás és az embertelen, megalázó bánásmód tilalma:* Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgátságban tartani. [Alaptörvény III. cikk (1) bekezdés]
- *A személyes szabadság és biztonság:* Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz. [Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdés]
- *A magán- és családi élethez és kapcsolattartáshoz való jog:* Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák. [Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdés]
- *Személyes adatok védelme:* Mindenkinek joga van személyes adatai védelméhez, valamint a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez. [Alaptörvény VI. cikk (3) bekezdés]
- *Egészséghez fűződő jog:* Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez. [Alaptörvény XX. cikk]
- *Tisztességes eljáráshoz fűződő jog:* Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. [Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdés]

1.4 Az alkalmazott jogszabályok, állásfoglalások, iránymutatások

Nemzeti jogforrások:

- Magyarország Alaptörvénye;

³ CAT/OP/SWE/1. Report on the visit of the Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment to Sweden, Introduction, 6. pont.

- az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.);
- az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Emberi Jogok Európai Egyezménye);
- a Strasbourgban, 1987. november 26-án kelt, a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzéséről szóló európai egyezmény kihirdetéséről szóló 1995. évi III. törvény;
- a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről szóló 1976. évi 8. törvényerejű rendelet;
- a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1988. évi 3. törvényerejű rendelet;
- a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni Egyezmény Fakultatív Jegyzőkönyvének kihirdetéséről szóló 2011. évi CXLIII. törvény (a továbbiakban: Jegyzőkönyv);
- a látogatás időpontjában hatályos Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.);
- a látogatás időpontjában hatályos büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.);
- A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény
- a rendőrségi fogdák rendjéről szóló 56/2014. (XII.5.) BM rendelet (a továbbiakban: 56/2014 (XII.5.) BM rendelet);
- a fogvatartottak öngyilkossági kísérletei megelőzésének és kezelésének módszereiről szóló 11/2010. (III. 26.) IRM utasítás (továbbiakban: 11/2010 (III. 26.) IRM utasítás);
- a látogatás időpontjában hatályos a belügyminiszter irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok nyomozásának részletes szabályairól és a nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályairól szóló 23/2003. (VI. 24.) BM–IM együttes rendelet (továbbiakban: 23/2003. (VI. 24.) BM–IM együttes rendelet);
- a belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi szervek által üzemben tartott szolgálati járművekre, azok forgalomba helyezésére, időszakos vizsgálatára vonatkozó különös szabályokról szóló 58/2015. (X. 27.) BM rendelet
- a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (továbbiakban: Szabs.tv.)
- az alapvető jogok biztosa és helyettesei, valamint a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság által végzett vizsgálatokkal kapcsolatos eljárásról szóló 29/2013. (VII.5.) ORFK utasítás;
- a Rendőrség Fogdaszolgálati Szabályzatáról szóló 3/2015. (II.20.) ORFK utasítás (továbbiakban: Rendőrség Fogdaszolgálati Szabályzata);
- a rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet (a továbbiakban: Szolgálati szabályzat);
- az Európa Tanács Kínzásellenes Bizottsága (CPT) ajánlásainak végrehajtásáról szóló 22/2010. (OT 10.) ORFK utasítás.

Nemzetközi források:

- A CPT 2. Általános Jelentése [CPT/Inf (92)3];
- A CPT 12. Általános Jelentése [CPT/Inf(2002)15];
- A CPT 21. Általános Jelentése [CPT/Inf(2011)28];
- CPT Transport of detainees Factsheet June 2018 (A CPT elvárásai a fogvatartottak szállításával összefüggésben) [CPT/Inf (2018) 24];

- CAT/OP/SWE/1. Report on the visit of the Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment to Sweden;
- Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 1 to 14 December 1994 [CPT/Inf (96) 5];
- Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 5 to 16 December 1999 [CPT/Inf (2001) 2];
- Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 30 May to 4 June 2003 [CPT/Inf (2004) 18]
- Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 30 March to 8 April 2005 [CPT/Inf (2006) 20];
- Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 24 March to 2 April 2009. [CPT/Inf (2010) 16];
- Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 3 to 12 April 2013 [CPT/Inf (2014) 13];

1.5 A látogatás módszere

A nemzeti megelőző mechanizmus alapvető feladata, hogy a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából olyan helyeket látogasson, ahol embereket fosztanak meg a szabadságuktól.

A nemzeti megelőző mechanizmus feladatainak teljesítése körében személyesen és munkatársaim útján is eljárhatok. Felhatalmazott munkatársaim az Intézményekben előzetes bejelentés nélkül tettek látogatást.

A látogatócsoport tagjai végigjárták az Intézmények azon helyiségeit, ahol a fogvatartott megfordulhat, megtekintették azok berendezését és felszerelését. Az elhelyezés körülményeinek megfigyelése során az alábbiakra voltak tekintettel:

- az épületek és helyiségek állapota a fogvatartottak biztonsága és szükségletei szempontjából
- a fogvatartottak szállításának körülményei
- az orvosi ellátás, gyógyszerelés a Megyei Fogdán megfelel-e a szakmai és jogszabályi előírásoknak.

A delegáció tagjai a fogvatartottakra vonatkozó iratokba betekintettek, egyes iratokról fénymásolatot kaptak, néhány irat a látogatást követően került megküldésre.

Munkatársaim az Intézmények személyzetének tagjait és a fogvatartottakat bizalmas körülmények között meghallgatták, viselkedésüket megfigyelték, különös tekintettel az alábbiakra:

- bánásmód
- a fogvatartottak tájékoztatása a befogadáskor
- orvosi vizsgálaton a rendőr hallótávolságon kívül volt-e jelen.
- a 2018. évi NMM látogatások kiemelt vizsgálati szempontjaként a kapcsolattartáshoz való jog érvényesülésének vizsgálata: közeli hozzátartozóval vagy harmadik féllel és a védővel való kapcsolatfelvétel lehetősége.

A személyes meghallgatások a fogvatartottakkal és a személyzet tagjaival folytatott interjúk formájában, előzetesen kidolgozott, iránymutatásként szolgáló kérdéssor alapján valósultak meg.

A látogatásban közreműködő pszichiáter a fogvatartottak egészségügyi állapotát, az orvosi ellátáshoz való hozzáférés elméleti és gyakorlati vonatkozásait, a házon belül kialakított eljárásrendeket vizsgálta, ezen belül elsősorban a lelki egészség megőrzésének, támogatásának körülményeit.

1.6 Szankciók tilalma

Felhívom a figyelmet, hogy a 2011. évi CXLIII. törvénnyel kihirdetett, a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyvének 21. cikke értelmében, *„semmilyen hatóság és tisztviselő nem rendelhet el, nem alkalmazhat, nem engedélyezhet, és nem tűrhet el semmilyen személy vagy szervezet elleni szankciót, ha az illető a nemzeti megelőző mechanizmussal akár valós, akár hamis információkat közölt, és az adott személyt vagy szervezetet semmilyen más jellegű hátrány sem érheti.”*

A látogatás vezetője: dr. Pápai Norbert jogász

A látogatás résztvevői: dr. Fliegauf Gergely pszichológus OPCAT NMM főosztályvezető
dr. Gilányi Eszter jogász, pszichológus
Tóthné Kiss Klaudia pszichológus
dr. Petke Zsolt pszichiáter, addiktológus

A látogatás időpontja: 2018. január 30-31.

2. Tényállás és megállapítások

A látogatás időpontjában a Megyei Fogdán 12 fő (közülük 1 nő és 1 fiataikorú) tartózkodott, a Salgótarjáni Előállítóba 1 fő fiatakorút fogadtak be a látogatás alatt, a Balassagyarmati Előállítóban fogvatartott nem tartózkodott.

2.1. Az Intézmények alapadatai

2.1.1. Megyei Fogda

A Salgótarjáni Rendőrkapitányság épületében található Megyei Fogdában 17 zárka van, összesen 51 férőhellyel. A fogda helyiségei: egy két helyiségből álló ügyvédi beszélő, egy orvosi szoba, befogadó (más néven elkülönítő) helyiségek, egy letétkezelő helyiség, egy szolgálatai pihenő és étkező helyiség, személyzeti illemhely (férfi és női), fogvatartotti illemhely, zuhanyzó, technikai helyiség, a fogvatartottak máshol főzetett ételének adagolására használt konyha, és két sétáló helyiség. A 17 zárkából 11 az északi oldalon, 6 pedig a déli oldalon helyezkedik el. Az északi oldalon, a folyosó végén található az őrparancsnoki és az alosztályvezetői iroda.

2.1.2. Salgótarjáni Előállító

A Salgótarjáni Rendőrkapitányságon előállító egység,⁴ illetve nyomozati cselekmények végrehajtására szolgáló helyiségek találhatóak. Az előállító egység a közelmúltban lett felújítva.

2.1.3. Balassagyarmati Előállító

A Balassagyarmati Rendőrkapitányságon előállító egység,⁵ illetve nyomozati cselekmények végrehajtására szolgáló helyiségek találhatóak.

⁴ Szolgálati szabályzat 2. § 5. és 6. pont.

A látogatás az Intézmények tárgyi körülményei kapcsán, alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.1.4. Fogvatartotti létszám, telítettség

Megyei Fogda és Salgótarjáni Előállító

A Megyei Fogda a befogadóképesség alapján, a Rendőrség Fogdaszolgálati Szabályzatának 9. a) pontja szerint, – 30 feletti fogvatartotti férőhely miatt – I. kategóriájú fogdának minősül.

A Megyei Fogdán 17 zárkában 51 férőhely található, mely az említett fogvatartotti létszám biztonságos befogadására és őrzésére alkalmas.

A látogatáskor a Megyei Fogdán 12 személy (közülük 1 nő és 1 fiatalokorú) tartózkodott. A fogda telítettsége 33,33% volt. 2017-ben a Megyei Fogda 503 személyt fogadott be. A befogadott személyek között 20 külföldi állampolgár, 38 fiatalokorú személy, összesen 63 nő és 440 férfi volt. 2017. évben a legtöbb fogdai befogadás július és augusztus hónapokban (53 személy), a legkevesebb október hónapban (29 személy) volt.

A Megyei Fogdával azonos épületben található Salgótarjáni Előállítóba 1 fiatalokorút fogadtak be a látogatás alatt. A Salgótarjáni Előállító éves átlagos kihasználtsága 19,28 % volt. A fogva tartás átlagos ideje személyenként 4,096 óra volt éves szinten. 2017-ben 33 nő és 144 férfi, összesen 177 előállított volt itt elhelyezve. Közülük 30 személy 18 év alatti és 3 külföldi volt. 2017.12.31-én 1 személy volt elhelyezve a Salgótarjáni Előállítóban.

A telítettség kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észleltem.

Balassagyarmati Előállító

Az Rtv. 33. §-a sorolja fel azokat az eseteket, amikor a rendőr valakit további intézkedés céljából elfog és az illetékes hatóság elé állít,⁶ illetve a hatóság vagy az illetékes szerv elé állíthat.⁷ A rendőrség az előállítással a személyi szabadságot csak a szükséges ideig, de legfeljebb 8 órán át korlátozhatja. Ha az előállítás célja még nem valósult meg, ezt az időtartamot a rendőri szerv vezetője, indokolt esetben, egy alkalommal, 4 órával meghosszabbíthatja. Az előállítás időtartamát a rendőri intézkedés kezdetétől kell számítani.⁸

A rendészeti osztályvezető tájékoztatása szerint, a látogatáskor büntető- és fegyelmi eljárás volt folyamatban egy kollégájukkal szemben, mert az általa végrehajtott előállítás ideje túllépte a 12 órát.

A Balassagyarmati Előállítóban 2017-ben 616 előállított, 514 férfi és 102 nő volt. Ebből 135 fiatalokorú (107 férfi és 28 nő), illetve 18 külföldi (14 férfi és 4 nő) személy volt. 2018 januárjában 60 fő előállított volt, 52 férfi és 8 nő. Közülük 11 külföldi volt, 7 férfi és 4 nő. A 60 főből 10 volt fiatalokorú. A látogatáskor az előállító helyiségben fogvatartott nem volt. A rendelkezésre álló adatok szerint 2017. évben a Balassagyarmat Előállító éves átlagos kihasználtsága 3,1 %-os volt.

A telítettség kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észleltem.

2.2. Befogadás

A „rendőrségi őrizetbe vett személyeket haladék nélkül világosan tájékoztatni kell minden jogukról”.⁹ A CPT különösen fontosnak tartja, hogy a fogvatartott a fogvatartásának tényéről az általa kiválasztott harmadik

⁵ Szolgálati szabályzat 2. § 5. és 6. pont.

⁶ Lásd az Rtv. 33. § (1) bekezdését.

⁷ Lásd az Rtv. 33. § (2) bekezdését.

⁸ Lásd az Rtv. 33. § (3) bekezdését.

⁹ CPT/Inf (92) 3, 37. pont.

*felet mielőbb értesítse, az ügyvédhez való jogot és azt a jogát, hogy orvosi vizsgálatot kérhessen egy általa kiválasztott orvostól.*¹⁰

A Rtv. 33. § (4) bekezdése értelmében, az „előállítottat szóban vagy írásban az előállítás okáról tájékoztatni kell, és az előállítás időtartamáról részére igazolást kell kiállítani.”

A látogatás időpontjában hatályos Rtv. 18. § (1) bekezdése értelmében, a „fogvatartott részére biztosítani kell azt a lehetőséget, hogy egy hozzátartozóját vagy más személyt értesítsen, feltéve, hogy ez nem veszélyezteti az intézkedés célját. Ha a fogvatartott nincs abban a helyzetben, hogy e jogával élhessen, az értesítési kötelezettség a rendőrséget terheli.”

Az 56/2014. (XII.5.) BM rendelet 14. §-ának (1) bekezdése alapján a szabálysértési és közbiztonsági őrizetést a befogadáskor írásban, az általa értett nyelven egyszerűen, közérthető módon kell tájékoztatni

- a) az anyanyelvhasználat jogáról,
- b) az egészségügyi ellátáshoz való jogáról,
- c) a kapcsolattartás formáiról,
- d) a rendőrségi fogdában betartandó magatartási szabályokról, a fegyelmi felelősségről és a fegyelmi eljárás rendjéről,
- e) a biztonsági intézkedésekről,
- f) a kártérítési felelősség rendjéről.

A 14. § (3) bekezdése szerint a tájékoztatás megtörténtét és annak tudomásul vételét írásban kell rögzíteni. Ha a szabálysértési őrizetes írni, olvasni nem tud, a tájékoztatást szóban – két tanú jelenlétében kell elvégezni, és annak megtörténtét írásban kell rögzíteni.

2.2.1. Megyei Fogda

Az 56/2014 (XII.5.) BM rendelet) 15. §-ának (1) bekezdése szerint a fogvatartott a fogdában csak akkor helyezhető el, ha az előzetes orvosi vizsgálat során az orvos írásban állást foglalt arról, hogy a fogvatartott az egészségi állapotára figyelemmel a fogdában elhelyezhető.

Orvosi vizsgálat hiányában a fogvatartottat nem lehet befogadni. A befogadáshoz szükséges orvosi véleményen szerepelnie kell, hogy a fogvatartott a fogdán elhelyezhető.

A befogadás során a személyi igazolványa alapján azonosítják a fogvatartottat. Ha az okmány nincs nála, akkor a rendőrségi számítógépes rendszerből kinyomtatott arcképes dokumentum alapján történik a befogadás. A szolgálatban lévő őrpáncsnok nézi át az iratokat. Amennyiben az őrpáncsnok problémát észlel, felfüggesztik a befogadást. Például, ha a nincs felírva, de a fogvatartott elmondja, hogy gyógyszert szed, vagy a ruházatátvizsgálás során sérülést találnak rajta. Utóbbi esetben visszaviszik őt az orvoshoz. Ha a papírok rendben vannak, az őrpáncsnok a fogvatartottat átveszi.

A fogdapáncsnok elmondta, hogy a fogdán orvos nem dolgozik. A befogadáshoz szükséges orvosi vizsgálatot egy másik rendőrségi objektumban, a Nógrád Megyei Rendőr-főkapitányság épületében lévő orvosi hivatalban végzik. Az orvos csak akkor jön a fogdára, ha több fogvatartottat kell megvizsgálnia.

Az orvosi vizsgálat során a fogvatartottak elmondhatják, hogy van-e panaszuk, betegségük. Ha már megtörtént az orvosi vizsgálat, de a fogvatartott új betegsége hivatkozik, vagy olyan gyógyszert kér, amit csak orvosi rendelvényre lehet adni, akkor újra elviszik orvosi vizsgálatra. A fogvatartottat általában az a rendőr viszi át orvosi vizsgálatra, aki bekísérte. A kísérő rendőr addig nem mehet el, amíg a fogvatartott befogadása be nem fejeződik. Ha az éjszaka folyamán érkezik valaki, akkor a kórházba viszik, egyébként a rendőrségi orvos vizsgálja meg.

A fogvatartottak orvosi vizsgálatra kísérése kapcsán alapvető joggal összefüggő visszasúgra utaló körülményt nem észleltem.

A fogvatartottak elmondták, hogy a befogadáskor áttestek az orvosi vizsgálaton, amikor előadhatták az egészségügyi természetű panaszait, illetve azok ellátásra kerültek. A befogadáshoz szükséges orvosi vizsgálat, illetve az ehhez kapcsolódó ellátással elégedettek

¹⁰ CPT/Inf (92) 3, 37. pont.

voltak. Elmondták, hogy a Megyei Fogdára érkezéskor az ápoló fogadta őket, aki a fogvatartottat a befogadás során megvizsgálta, a rendelkezésre álló dokumentumokat ellenőrizte és előkészítette a továbbiakat. A vizsgálatokat humánusan, a betegjogok betartásával, megfelelő alaposággal és empatikusan végezték.

A látogatásban eseti szakértőként közreműködő pszichiáter, addiktológus főorvos a befogadás feltételét jelentő egészségügyi vizsgálat számára rendszeresített helyiséget a humánus betegellátásra alkalmasnak minősítette. Az orvos szakértő a vonatkozó dokumentáció áttekintését követően, a befogadás rendjét megfelelőnek találta.

A látogatás a befogadást megelőző orvosi vizsgálat vonatkozásban alapvető joggal összefüggő visszasságra utaló körülményt nem észlelt.

A kapott információk szerint befogadáskor az elkülönítőbe kísérik a fogvatartottat, ahol a ruházatát átvizsgálják. A fogvatartottnak a ruházat átvizsgálásakor azonos nemű személy jelenlétében kell alsónadrágra vetkőznie.

Az Rtv. 31. § (1) bekezdése értelmében a személyi szabadságot korlátozó intézkedés alatt álló személy ruházatát a rendőr a támadásra vagy önvészély okozására alkalmas tárgy elvétele céljából, előzetes figyelmeztetés után átvizsgálhatja. A Szolgálati szabályzat) 31. § (7) bekezdése szerint a fogvatartott személy ruházatát az előállító egységben történő elhelyezésekor a felügyeletet ellátó rendőrnek ugyanezen célból kötelező átvizsgálania. A ruházat átvizsgálását a fogvatartottal ellentétes nemű személy nem végezheti, valamint nem lehet jelen, kivéve, ha az átvizsgálás technikai eszközökkel történik. A Szolgálati Szabályzat 31. § (8) bekezdése rögzíti, hogy a fogvatartott saját tulajdonú alsó- és felsőruházatát nadrágszűj nélkül, lábbelijét cipőfűző nélkül tarthatja magánál. Az Rtv. 16. § (4) bekezdése alapján – mely tiltja a megalázó bánásmód alkalmazását – a ruházatátvizsgálást különálló helyiségben kell elvégezni, és a rendőri intézkedések gyakorlati végrehajtásának alapvető technikáiról szóló 18/2008 (OT 10.) ORFK utasítás mellékletének 6.4. fejezete alapján az alsóruházat levétele nélkül kell végrehajtani.

A befogadás során alkalmazott ruházatátvizsgálás kapcsán, alapvető joggal összefüggő visszasságra utaló körülményt nem észleltem.

A fogvatartott a befogadási eljárás során megkapja a rendőrségen fogvatartott személyek jogairól és kötelezettségeiről, valamint a fogva tartás rendjéről szóló írásos tájékoztatót. A fogvatartott a tájékoztató átvételét az aláírásával igazolja. Amennyiben azt valamiért nem tudja, vagy nem hajlandó megtenni, arról az eljáró őrszemélyzet feljegyzést készít.

A fogvatartotti interjúk szerint a tájékoztatás módja nem teljes körű, ezért az nem megfelelő. Az írásbeli tájékoztató átadása, illetve a releváns iratok aláírása megtörténik, azonban a szóbeli tájékoztatás arról, hogy a fogvatartott mit írt alá, jellemzően elmarad, amelyet az interjúk során több fogvatartott is sérelmezett. Egy fogvatartott arra panaszkodott, hogy a kihallgatásán ügyvéd nem volt jelen, és tájékoztatás hiányában nem volt tudomása arról, hogy erre volna-e lehetőség.

A CPT 12. számú Általános Jelentésének 44. pontja hangsúlyozza, hogy a „szabadságuktól megfosztott személyek jogai keveset érnek, ha az érintett személyek nem tudnak a létezésükről.”

A jogi képviselő jelenlétét a szabadságtól való megfosztás kezdetétől biztosítani kell.¹¹ A CPT 12. számú Általános Jelentésének 41. pontja hangsúlyozza, hogy a jogi képviselő a fogvatartottat a fogvatartása első pillanatától kezdve megilleti, figyelemmel arra, hogy a szabadságtól való megfosztást közvetlenül követő időszakban a legnagyobb a fizikai bántalmazás veszélye. A rossz bánásmód megelőzésének alapvető garanciája a jogi képviselőhöz történő hozzáférés. A nyomozás érdeke kivételes esetben indokolhatja, hogy a fogvatartott a saját választott jogi képviselőjével csak bizonyos idő elteltét követően találkozhatson, de ilyen esetekben is biztosítani kell egy másik, független jogi képviselő jelenlétét.

A fogdaparancsnok szerint, ha a fogvatartott a befogadáskor valamit nem értett, esetleg további információra lenne szüksége, akkor kérdéseire a napi szemle során válaszolnak.

Szóbeli és érthető magyarázat hiányában, a fogvatartottak jogairól, kötelezettségeiről és a fogva tartás rendjéről szóló formális – kizárólag az írásos tájékoztató átadására és az átvétel igazolására korlátozódó –

¹¹ CPT/Inf (2014) 13, 23. pont.

tájékoztatás veszélyezteti az Alaptörvény XXIV. cikkében megfogalmazott tisztességes eljárásról való jog érvényesülését.

2.2.2. Salgótarjáni Előállító

Az Rtv. 33. § (3) bekezdése szerint előállítás rövid időtartamú, legfeljebb 8 órán át tartó fogva tartás, amelyet a rendőri szerv vezetője egy alkalommal, legfeljebb 4 órával meghosszabbíthat. A szabadságelvonás korlátozott időtartamára figyelemmel, a Szolgálati szabályzat szerint a fogvatartottat elhelyezésekor nyilatkoztatják sérüléseiről, esetleges panaszáról, akit betegség vagy sérülés esetén orvosi ellátásban kell részesíteni.¹²

Az előállító helyiségben való elhelyezéskor az előállítottat átvizsgálják, de ruházatátvizsgálásra már az intézkedés helyszínén is sor kerül. A ruházatátvizsgálást megelőzően a fogvatartottnak mindent ki kell pakolnia. A ruházatátvizsgálás az előállítóban, az „előtérben” történik, ahol jelen van a rendkívüli őr és az előállítást végző rendőrök is. A ruházatátvizsgáláskor csak azonos nemű személy lehet jelen. Szükség esetén berendelnek női dolgozót erre a feladatra. Letétbe helyezik a tárgyakat, a szükséges nyomtatványt kitöltik. Ebből az előállított is kap egy példányt szabadításkor.

A fogvatartott az előállító helyiségbe történő elhelyezésekor kapja meg a rendőrségen fogvatartott személyek jogairól és kötelezettségeiről, valamint a fogva tartás rendjéről szóló tájékoztatót, amelynek átvételét egy nyilatkozat aláírásával igazolja. A nyilatkozat aláírásával elismeri, hogy szóban és írásban tájékoztatták a panasz, a jogorvoslat, a védelem, az iratokba való betekintési jogok, a kapcsolattartási formák, a tolmácsoláshoz és fordításhoz, a konzuli hatóságok értesítéséhez való jogok, a biztonsági intézkedések, a kártérítési felelősség rendje, a fogva tartás kezdő és befejező időpontja és az egészségügyi ellátáshoz való jogai vonatkozásában.

Az előállítóban tartózkodó fogvatartott azt mondta a látogatócsoport tagjainak, hogy igazából nem tudja, milyen papírt írt alá a jogira való tájékoztatás vonatkozásában, de nem mert erre rákérdezni az eljáró rendőröktől. A fiatalok és az első büntényes személyek sérülékenyebbek, veszélyeztetettebbek, a kapcsolattartás és a tájékoztatás kiemelkedően fontos számukra.

A CPT 12. számú Általános Jelentésének 44. pontja hangsúlyozza a megfelelő tájékoztatás kapcsán, hogy „a jogokat világosan ismertető formanyomtatványt kell adni a rendőri őrizetbe vett személyeknek már az őrizetbevétel pillanatában, minden esetben.”

Az eljáró rendőr részéről a nem megfelelő, formális tájékoztatás, amely az írásbeli tájékoztató megértését nem ellenőrzi a fogvatartott személlyel folytatott szóbeli kommunikáció során, veszélyezteti az Alaptörvény XXIV. cikkében megfogalmazott tisztességes eljárásról való jog érvényesülését.

2.2.3. Balassagyarmati Előállító

Az előállítóban történő elhelyezéskor az előtérben történik a befogadás. Befogadáskor a fogvatartott ruházatát átvizsgálják, elveszik a személyes tárgyait és a csomagjait átvizsgálják. Az eljárásról jegyzőkönyvet vesznek fel 4 példányban. Az eredeti példány marad a nyomtatványtömbben, a 2. példányt átadják az előállított személynek, a 3. és 4. példány a fogvatartására vonatkozó iratok közé kerül.

A ruházat- és csomagátvizsgálást az a rendőr végzi, aki a fogvatartottat előállította. Az átvizsgálásnál általában jelen van a szolgálatirányító parancsnok is. Kijelölik a rendkívüli őrt, aki az előállított személy őrzését végzi. A rendkívüli őr lehet az a rendőr, aki az előállítást végezte, de lehet más személy is.

A CPT 12. számú Általános Jelentésének 44. pontja hangsúlyozza „nagyon fontos, hogy a rendőrségi őrizetbe kerülő személyek világos tájékoztatást kapjanak a jogaikról késedelem nélkül és számukra érthető nyelven.”

¹² Szolgálati szabályzat 31. § (7) bekezdés.

A szolgálatirányító parancsnok elmondása szerint a fogvatartottat a befogadás során tájékoztatják a jogairól. Rendelkeznek írásos tájékoztató anyaggal, magyar nyelven és több idegen nyelven is (pl. angol, francia, német, kínai, orosz, arab, román), amit a fogvatartottaknak átadnak. Az előállított személyek a tájékoztatást megértik. Nem volt még arra panasz, hogy ne értették volna meg a szóbeli vagy az írásos tájékoztatást.

A kihallgatásokat végző rendőri állomány elmondta, hogy a kihallgatott személyek számára a rendőrségi eljárások során keletkezett jegyzőkönyvek tartalmának elmagyarázását követően kerül sor azok aláírására az eljárás alá vont személlyel.

A fogvatartottak számára készített idegen nyelvű tájékoztató anyag több olyan jogszabályra is hivatkozik, – mint például a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény – amelyeket már hatályon kívül helyeztek.¹³

A külföldi állampolgárok részére a hatályon kívül helyezett jogszabályokat tartalmazó írásos tájékoztató anyagok átadása veszélyezteti az Alaptörvény XXIV. cikkében biztosított tisztességes eljárásból való jog érvényesülését.

2.3. Elhelyezés, tárgyi feltételek

2.3.1. Megyei Fogda

A látogatócsoport a folyosón¹⁴ 26°C-ot és 24%-os páratartalmat mért. A két fogdafelügyelő elmondta, hogy ha kint nagyobb a hideg, akkor a fogdán is alacsonyabb a hőmérséklet, de soha nincs túlságosan hűvös. Nyáron sem melegszik át az épület túlságosan.

A látogatócsoport által megtekintett nem dohányzó 6-os zárka az épület északi oldalán található. A zárka ablaka a rendőrség épülete mögötti útra nézett, és újszerű fekvőhelyekkel, illetve fali szekrényekkel volt felszerelve.

A fogdában található zárkák mérete megegyezik. Mindegyikben 3-3 újszerű állapotban lévő fekhely és falra szerelt szekrény volt.¹⁵

A zárkákban a maximális létszám nem volt feltöltve. A háromszemélyes zárkákban legfeljebb két fogvatartottat helyeztek el. A látogatócsoport által mért adatok a zárka alapterületéből a fekvőhelyek 1,8 m²-es alapterületének levonásával és a látogatás során megismert elhelyezési gyakorlat figyelembe vételével keletkeztek.

Megyei Fogda zárka mérete

Méret	Férőhely	Berendezés
4,764x2,542x3,337	2	3 db fekhely és 3 db fali szekrény

Megyei Fogda zárka mozgástér és légtér adatai

Zárkák száma	Mozgástér	Mozgástér/fő	Légtér	Légtér/fő
17 db	6,71 m ²	3,35 m ²	40,41 m ³	20,20 m ³

Az 56/2014. (XII.5.) BM rendelet 3. §-ának (2) bekezdése szerint a zárkában elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden fogvatartottra legalább hat köbméter légtér, és a férfi fogvatartottak esetén legalább három négyzetméter, a fiataloké, valamint a női fogvatartottak esetén legalább három és fél

¹³Hatályon kívül helyezte a Be.605. § (7) bekezdése. Hatálytalan:2003. VII.01-től a Be. módosított 605.§ (1) bekezdése értelmében.

¹⁴ Ld. Melléklet, (1) kép.

¹⁵ Ld. Melléklet, (2) kép.

négyzetméter mozgástér jusson. A mozgástér meghatározása szempontjából a zárka alapterületéből az azt csökkentő berendezési és felszerelési tárgyak által elfoglalt területet figyelmen kívül kell hagyni.

A CPT álláspontja szerint a rendőrségi zárkák kívánatos mérete – nem minimum értéként értelmezve – a rendőrségi fogva tartás speciális jellegére figyelemmel, hét négyzetméter.¹⁶

A zárkák megfelelő méretűek voltak, a fogvatartottakra jutó mozgástér és légtér adatok a jogszabályi előírásnak megfeleltek.

A látogatás a zárka befogadóképessége, illetve az ott elhelyezett fogvatartottak számával kapcsolatban alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

A zárkákban a mennyezet közelében található ablakot apró szemű rács borította. A látogatás időpontjában, január 30-án 16:30-kor is megfelelő megvilágítást biztosított a beszűrődő természetes fény. Az ablak a 10-es zárkában a látogatáskor nyitva volt, így dohányfüst nem volt a helyiségben.

A zárkákban a mesterséges megvilágítást 3 lámpatestben összesen 6 izzó biztosítja. Ezeket egyetlen kapcsolóval, egyszerre lehet fel-és lekapcsolni. A világítást a fogvatartottak kérésére napközben is felkapcsolják. A fogvatartottakat 20 percenként ellenőrzik az őrcök. Ilyenkor a lámpát rövid időre felkapcsolják, és a betekintő sávon benéznek.¹⁷ Minden zárkában van egy jelzőgomb, melynek megnyomásakor a folyosón, a zárkaajtó fölött elhelyezett lámpa világítani kezd. A folyosón a zárkaajtó mellett rendkívüli események esetére vészjelző gomb is található, mely a Salgótarjáni Rendőrkapitányság épületében jelez. Az ott tartózkodó rendőri állomány a vészjelzést észlelve, a Megyei Fogda őrszemélyzetének a segítségére siethet.

A zárkák folyosójára merőlegesen nyíló folyosón található a fogvatartotti illemhely, 3 WC-csésze szeméremfallal elválasztva és 2 mosdókagyló. A helyiség és annak berendezése tiszta volt, a helyiségben kellemetlen szag nem volt tapasztalható.

Az illemhely mellett található az ún. technikai helyiség, melyből a zuhanyzó vízellátása szabályozható. A fogdafelügyelő egy szelepet elfordítva tudja nyitni illetve zárni a vizet, a víz hőmérsékletét nem ő szabályozza, és azt a fogvatartott sem tudja befolyásolni. A látogatás során 38,5 °C-os víz folyt a tartályból. Megközelítőleg 10 perc áll rendelkezésre a zuhanyzáshoz, de ezt nem számolják másodpercre pontosan. A fogvatartott jelzésére zárják el a vizet. Zuhanyzásra a napirend szerint minden nap délután 4-től van lehetőség. A zuhanyzóban 3 zuhanyfülke és 3 mosdókagyló található, a zuhanyfülke padlózata vízköves volt.

Ha el akarja hagyni a fogvatartott az illemhelyet vagy a zuhanyzó helyiséget, kopognia kell az ajtón. A fogdafelügyelő elmondta, hogy egyszerre csak egy zárkából lehet a folyosón fogvatartott. Ha valaki kiment a WC-re, a másik zárkából pedig hoznának valakit zuhanyozni, a WC-ben tartózkodó fogvatartottnak addig kell várakoznia, míg a másik bemegy a zuhanyzóba. Ezt a gyakorlatot több fogvatartott sérelmezte. A kifogásolt gyakorlatot a fogdaőrök a fogda rendjének fenntartása, az őrzésbiztonságot sértő vagy veszélyeztető cselekmények elkerülése miatt alakították ki.

A fogvatartottak WC-re és zuhanyzóba kísérésének gyakorlata kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észleltem.

A sétáló helyiségek a fogda szintjén található olyan zárt épületrészek, melyekben az ablakokat rácsokra cserélték.¹⁸ A nagyobb sétáló mérete 34,89 m², itt egy hamutartó is el volt helyezve; a kisebb sétáló mérete 17,62 m².

A megtekintett sétáló helyiségek mérete és kialakítása nem biztosítja a fogvatartottak számára a szabadtéri testmozgás tényleges lehetőségét, ezért veszélyezteti az Alaptörvény XX. cikkében (1) bekezdésében rögzített testi és lelki egészséghez való jog érvényesülését.

¹⁶ CPT/Inf (92) 3, 43. pont.

¹⁷ Az 56/2014 (XII.5.) BM rendelet 9. §-a szerint a „fogdaőrök kötelesek a zárkában elhelyezett fogvatartottak viselkedését folyamatosan figyelemmel kísérni, azt legalább 20 percenként, előzetes figyelmeztetés nélkül a betekintő sávon keresztül szemrevételezéssel ellenőrizni.”

¹⁸ Ld. Melléklet, (4) kép.

A Rendőrség Fogdaszolgálati Szabályzatának 5. pontja szerint „a fogda befogadó egységből, zárkaegységből és a szabad levegőn tartózkodás céljára szolgáló helyiségből (udvarból) áll.”

A CPT 1994. novemberi magyarországi látogatásáról készített jelentésében foglalt ajánlások szerint biztosítani kell, hogy a fogvatartottak naponta legalább egy órát a szabad levegőn tartózkodjanak¹⁹ Ezzel összhangban az 56/2014 (XII.5.) BM rendelet 20. §-a értelmében a fogvatartott a szabad levegőn való tartózkodásra naponta 1 óra időtartamban ellenőrzés mellett jogosult.

A CPT 2013. áprilisi magyarországi látogatásról szóló jelentése tartalmaz ajánlást arra, hogy a 24 órát meghaladóan személyi szabadságuktól megfosztott személyek számára biztosítsák napi szinten az 1 óra szabadtéri testmozgás lehetőségét, és hogy mindaddig, amíg előzetes letartóztatás foganatosítására rendőrségi fogvatartási helyen is huzamosabb ideig sor kerülhet, alakítsanak ki olyan udvarokat, melyek fel vannak szerelve a pihenést, illetve az időjárástól való védelmet szolgáló eszközökkel.²⁰

Egy környékbeli vállalkozó szállítja az ételmet a fogvatartottak számára a fogdára. A fogvatartottak ételének előkészítésére használt konyhában mérik ki az adagokat, majd az egészségügyi kiskönyvvel rendelkező 2 fő közalkalmazott osztja ki azt számukra. Az előkészítő konyha falára volt kifüggesztve a heti menü ajánlat, amely csak ebédre vonatkozó ételkínálatot tartalmazott. Hétfégén a fogdaőrök osztják az ételt. Érvényes egészségügyi kiskönyvvel mindenki rendelkezik, aki a fogvatartottak számára ételosztást végez.

A fogvatartottak élelmezése kapcsán alapvető joggal összefüggő visszáságra utaló körülményt nem észleltem.

2.3.2. Salgótarjáni Előállító

Az előállító egy előtérből, 2 előállító helyiségből és egy mellékhelyiségből állt.²¹ Az előállító helyiség méretei: 2,785x4,867 m, alapterülete 13,55 m². Berendezése egy 37,6 cm mélységű rögzített pad, rögzített asztal és egy 92x197,4 cm méretű fekvőhely.

Az előállító helyiség korszerű kialakítású volt. A helyiségek csempeburkolatúak, a radiátort fémrács burkolta, az ablak nyitható volt.²² A mért hőmérséklet 24 °C, a páratartalom 24% volt. A természetes megvilágítást a késői időpont miatt nem volt lehetőség megfigyelni, azonban a mesterséges megvilágítás az olvasáshoz megfelelő volt.

Az előállító helyiségekben lévő fekvőhely mérete egy természetesebb ember számára is lehetővé tenné a tartós éjszakai pihenést, tehát a bútorzat a maximum 12 óra időtartamú előállítás végrehajtására alkalmas volt.

Az elhelyezési körülmények kapcsán alapvető joggal összefüggő visszáságra utaló körülményt nem észleltem.

2.3.3. Balassagyarmati Előállító

Az előállító egység előtérből, egy mellékhelyiségből és 2 előállító helyiségből állt. Az előállító előtérben 1-1 szekrény, asztal és szék volt, valamint tájékoztatók voltak a falakon. A szekrényben nyomtatványokat, illetve magyar és idegen nyelvű tájékoztatókat tároltak.

Az előállító helyiségekben egy-egy padozathoz rögzített pad volt. Az utcára néző ablak és a radiátor ráccsal volt leválasztva az előállító helyiség többi részétől, a rács távolsága az ablaktól kb. 60 cm.

Az előállító helyiségek méretei, a ráccsal leválasztott rész nélkül:

1. előállító helyiség: 3,438x2,008 m = 6,9 m²
2. előállító helyiség: 3,461x2,269 m = 7,85 m²

¹⁹ CPT/Inf (96) 5, 37. és 39. pont.

²⁰ CPT/Inf (2014) 13, 31 pont.

²¹ Ld. Melléklet, (6) kép.

²² Ld. Melléklet, (7) kép.

Az előállító helyiségben a falakról mállott a festék, a festőbrigád azonban a látogatás idején már az épületben várakozott, és az előállító felmérését követően azonnal megkezdték a munkát. A mellékhelyiségben egy mosdókagyló és egy WC-csésze volt található, egymástól szeméremfallal elválasztva. A mellékhelyiség kellően tiszta volt, és nem volt kellemetlen szaga sem.

Az előállító helyiségekben lévő pad mérete, annak fekvőhelyként történő használata esetén, egy természetesebb ember számára a tartós éjszakai pihenést nem tenne lehetővé, azonban a bútorzat a maximum 12 óra időtartamú előállítás végrehajtására alkalmas volt.²³ Az épületben nem lehetett dohányozni, az előállítottat igény esetén az udvaron kijelölt dohányzóhelyre kísérik ki.

Az elhelyezési körülmények kapcsán alapvető joggal összefüggő visszútságra utaló körülményt nem észleltem.

2.4. Kapcsolattartás

2.4.1. Megyei Fogda

A fogdára befogadott személynek lehetősége van a hozzátartozóját vagy harmadik személyt értesíteni. Az értesítést a fogva tartást elrendelő hatóság végzi. Az őrizetbe vételről az ügy előadója köteles értesíteni a hozzátartozót és a védőt, amelynek megtörténtéről feljegyzés készül.

A fogdára érkező fogvatartott iratai között van a feljegyzés a hozzátartozó értesítéséről. A befogadásról szóló rendelvényen szerepel a védő neve, elérhetősége. A védőrendelés a gyanúsítás előtt történik.

Az őrizetben lévő személy az ügyvédjével bármikor beszélhet telefonon vagy személyesen. A védőt a fogvatartott a letéti pénzén felhívhatja. Az orvosi szoba melletti befogadó helyiségben tud a fogvatartott az ügyvédjével telefonon beszélni. Aki előzetes letartóztatásban van, az szintén beszélhet az ügyvédjével a letéti pénze terhére. Ha engedélyt kapott a kapcsolattartásra, a kapcsolattartásra jogosult személyt felhívhatja ellenőrzés mellett; amit az ügy előadója hajt végre. Az érmés készülék mellett van egy másik, az ellenőrzést biztosító készülék is.

A biztonsági zsilip után balra található az ügyvédi meghallgató, mely két részből áll: az elválasztó fal közepén levő kis rácsozott plexiüveges ablakon keresztül tud beszélni a fogvatartott és a védője.²⁴ A védői helyiségben 1 szék és 1 íróasztal, a fogvatartotti részen mindösszesen 1 rögzített szék volt látható.

A rendőrök elmondása szerint a kirendelt védők nem szoktak megjelenni a fogdán, illetve a látogatásukat nyilvántartó füzetben rögzítik, hogy a fogvatartott mikor, milyen időtartamban beszélhetett a védőjével.

Ugyanilyen nyilvántartást vezetnek a fogvatartott személy távbeszélő használatáról az időpont, hívott fél neve és telefonszáma, illetve a hívással felhasznált pénzösszeg jelölésével, amit a fogvatartottal alá is íratnak.

Csomag fogadására csütörtökön és vasárnap van lehetőség, de ha valakit pl. kedden hoznak be a fogvatartási helyre, akkor tisztasági csomagot a megadott időpontoktól eltérő napon is lehet neki behozni. A csomag legfeljebb 5 kg súlyú lehet.

Ha a csomagban van étel is, azt a fogvatartott csütörtökön kapja meg. A rendőrök csak olyan csomagot vesznek át, amit a szabályok megengednek. A csomagfogadáson túlmenően, a letéti pénzből is vásárolhatnak a fogvatartottak. A Megyei Fogda állományába tartozó közalkalmazottak vásárolnak be számukra, ill. a kapcsolattartó személyesen is hozhat be pl. gyógyszert.

²³ Ld. Melléklet, (8) kép.

²⁴ Ld. Melléklet, (3) kép.

Az egyik fogvatartott sérelmezte, hogy nem értesíthette szüleit, majd közölte, hogy a kihallgatásán testvére is jelen volt. A fogvatartással kapcsolatos iratok szerint az eljáró rendőri szerv vizsgálati alosztálya értesítette a fogvatartott testvérét a fogva tartásról. A rendelkezésre álló iratokban nem volt arra adat, hogy a szülők helyet miért a testvérét értesítette az eljáró hatóság.

A fogvatartott maga – önként, idézés nélkül – ment az eljáró rendőrkapitányságra kihallgatás céljából. Az iratokból látszik, hogy ezt követően rendelték el az őrizetbe vételét.

Az érintett személynek a Jegyzőkönyv 4. cikk 2. pontja szerinti szabadságtól való megfosztása ezért ténylegesen abban a pillanatban kezdődött, amikor az eljáró rendőr közölte vele a Be. 43. § (2) bekezdése alapján a gyanúsítást, és a kihallgatását megkezdte. Ezt követően került sor a Be. 126. § (2) bekezdése szerint, bűncselekmény megalapozott gyanúja miatt őrizetbe vételének elrendelésére.

A látogatáskor hatályos Be. 128. §-ának (1) bekezdése szerint az „őrizetbe vétel elrendeléséről és a fogva tartás helyéről huszonnégy órán belül értesíteni kell a terhelt által megjelölt hozzátartozót; ennek hiányában a terhelt által megjelölt más személy is értesíthető.”

A CPT 12. számú Általános Jelentésének 40. pontja hangsúlyozza, hogy rendkívül fontos a rendőrségi fogvatartottak számára, hogy a fogságba kerülésükről értesíthessék egy rokonukat vagy választásuk szerint egy harmadik személyt.²⁵

A hozzátartozó értesítése kapcsán – az adatok szerint a fogvatartott személy testvérét a fogva tartás kezdő napján, 24 órán belül értesítette a fogva tartás tényéről és helyéről az eljáró rendőr – alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észleltem.

Tulajdon elleni szabálysértés elkövetése miatt előállított, a látogatáskor szabálysértési őrizetben lévő fiatalkorú fogvatartott az interjú során sérelmezte, hogy bár kihallgatásán a gyámja jelen volt, azonban kifejezett kérése ellenére, az édesanyjával még nem tudott beszélni. A fogva tartással kapcsolatos iratokból nem derült ki, hogy a gyámhatóság által nevelésbe vett fiatalkorú édesanyjának értesítését a rendőrhatalóság miért mellőzte.

A látogatás időpontjában hatályos Rtv. 18. § (1) bekezdése alapján a gyám értesítése a rendőrség kötelezettsége, de ezzel egyidejűleg a fiatalkorút a hozzátartozója vagy más személy értesítéséhez való jog is megilleti.²⁶

A CPT 2. Általános Jelentése 36. pontja szerint rendkívül fontos jog a rendőrség által fogvatartott személyek számára, hogy fogva tartásukról, annak kezdetétől egy rokonukat vagy választásuk szerint egy harmadik személyt értesíthessenek „*tekintet nélkül arra, hogy a fogva tartás kezdetét az érintett jogrendszer hogyan fogalmazza meg.*”²⁷ A fiatalkorú fogvatartott személyes szabadságától való megfosztásának kezdete az előállítása időpontja volt.

Az ügyben eljáró rendőri szerv az Alaptörvény VI. cikke (1) bekezdésében biztosított magán- és családi élethez és kapcsolattartáshoz való joggal összefüggő visszásságot okozott azáltal, hogy a fiatalkorú fogvatartott a hozzátartozója értesítéséhez való jogát nem gyakorolhatta.

2.4.2. Salgótarjáni Előállító

Az előállítást végrehajtó rendőr megkérdezi a fogvatartottól, hogy kit és hogyan kér értesíteni, és a megjelölt személyt a szolgálatirányító parancsnok értesíti. Ha telefonszám nem áll rendelkezésre vagy nem tudja megadni a fogvatartott, akkor a járőr kimegy és személyesen értesíti a hozzátartozót. Az értesítés megtörténtéről az eljáró rendőr tájékoztatja a fogvatartottat, illetve feljegyzést készít róla. Az előállító könyvnek van egy, az értesítés megtörténtének nyilvántartására szolgáló része, továbbá a személyi szabadság korlátozásáról szóló jelentésben le kell írni a

²⁵ CPT/Inf(2002)15,40. pont.

²⁶ Az Rtv. látogatás idején hatályos 18. § (1) bekezdése szerint a „fogvatartott részére biztosítani kell azt a lehetőséget, hogy egy hozzátartozóját vagy más személyt értesítsen, feltéve, hogy ez nem veszélyezteti az intézkedés célját. Ha a fogvatartott nincs abban a helyzetben, hogy e joggal élhessen, az értesítési kötelezettség a rendőrséget terheli. Ha a fogvatartott fiatalkorú vagy gondnokság alá helyezett, baladéktalanul értesíteni kell törvényes képviselőjét vagy gondnokát.”

²⁷ CPT/Inf (92) 3, 36. pont.

rendőrnek, hogy az értesítés hogyan történt. Az ügyvédet nem az előállítást végrehajtó rendőr, hanem az a személy értesíti, aki a fogvatartottat kihallgatja. Ha előre tudható, hogy az előállított személyt kihallgatják, akkor már az előállítás során megkérdezik, hogy van-e ügyvédje, és ezt jelzik az eljárást lefolytató rendőri egység felé.

A CPT különösen fontosnak tartja, hogy a fogvatartott a fogvatartásának tényéről az általa kiválasztott harmadik felet mielőbb értesítse, az ügyvédhez való jogot és azt a jogát, hogy orvosi vizsgálatot kérhessen egy általa kiválasztott orvostól.²⁸

A jogi képviselő jelenlétét a szabadságtól való megfosztás kezdetétől biztosítani kell.²⁹ A CPT 12. számú Általános Jelentésének 41. pontja hangsúlyozza, hogy a jogi képviselő a fogvatartottat a fogvatartása első pillanatától kezdve megilleti, figyelemmel arra, hogy a szabadságtól való megfosztást közvetlenül követő időszakban a legnagyobb a fizikai bántalmazás veszélye. A rossz bánásmód megelőzésének alapvető garanciája a jogi képviselőhöz történő hozzáférés. A nyomozás érdeke indokolhatja kivételes esetben, hogy a fogvatartott a saját választott jogi képviselőjével csak bizonyos idő elteltét követően találkozhasson, de ilyen esetekben is biztosítani kell egy másik, független jogi képviselő jelenlétét.

A hozzátartozó és a jogi képviselő értesítése kapcsán alapvető joggal összefüggő visszasságra utaló körülményt nem észleltem.

2.4.3. Balassagyarmati Előállító

A CPT 1999. évi magyarországi látogatásáról készült jelentés ajánlásai szerint biztosítani kell a hozzátartozó vagy a harmadik személy késedelem nélkül történő értesítését, továbbá a jogi képviselőhöz történő hozzáférés lehetőségét hatékony módon, a fogva tartás első pillanatától kezdődően. A hozzátartozó értesítésének követelményét a CPT 2009. és 2013. évi látogatásairól készült jelentések ismételten hangsúlyozták.³⁰

A szolgálatirányító parancsnok tájékoztatása szerint, ha a körözött személyt a lakásáról hozzák be, akkor az eljáró rendőrök a helyszínen tartózkodó hozzátartozót tájékoztatják a szabadságtól megfosztás tényéről. Ha az előállításra szolgáló helyiségbe úgy hoznak be valakit, hogy az értesítés a helyszínen nem volt lehetséges, akkor a személyi szabadság korlátozásáról szóló jelentésben fel kell tüntetni, hogy a fogvatartott kérte-e, illetve kinek és milyen módon történő értesítését kérte. Fel kell tüntetni azt is, ha a fogvatartott senki értesítését nem kérte.

Általában a szolgálatirányító parancsnok hívja fel a hozzátartozót, vagy a kihallgatást végző rendőr. Amennyiben a hozzátartozót telefonon nem lehet elérni, akkor kimennek hozzá a rendőrök személyesen. Ha más kapitányság illetékességi területén van a fogvatartott lakhelye, akkor a szolgálatirányító parancsnok feladata gondoskodni arról, hogy az illetékes rendőri szerv értesítse a hozzátartozót.

Az elfogást, előállítást végző rendőrök haladéktalanul elkészítik a személyi szabadság korlátozásáról szóló jelentést, hogy a további eljárási cselekményeket a bűnügyes kollégák mielőbb intézni tudják. A védő kirendelését a bűnügyes kollégák intézik. Ha a fogvatartott jelzi, hogy van ügyvédje, akkor őt hívják fel a rendőrök.

A kihallgatást végző rendőr felkíséri az előállított személyt az irodájába, kirendeli, illetve értesíti a védőt. A védő jelzi, hogy jelen lesz-e a kihallgatáson. A kihallgatást végző rendőr erről feljegyzést készít. Ügyvédi beszélő helyiség a látogatáskor nem volt. A fogvatartott védővel való érintkezését az irodákban tudták megoldani.

A hozzátartozó, illetve a védő értesítése kapcsán alapvető joggal összefüggő visszasságra utaló körülményt nem észleltem.

²⁸ CPT/Inf (92) 3, 37. pont.

²⁹ CPT/Inf (2014) 13, 23. pont.

³⁰ CPT/Inf (2001) 2, 30. pont, CPT/Inf (2010) 16, 23. pont, CPT/Inf (2014) 13, 22. pont.

2.5. Szállítás

2.5.1. Megyei Fogda és Salgótarjáni Előállító

A CPT több jelentésében³¹ hangsúlyozza, hogy a megfélemlítés és a fizikai bántalmazás veszélye közvetlenül az őrizetbe vétel után a legnagyobb, a fogdára szállítás során is érheti rossz bánásmód, például bántalmazás vagy fenyegetés a fogvatartottakat.

A látogatás időpontjában a Megyei Fogda udvarán parkolt a KSR-282 forgalmi rendszámú, Opel Movano típusú fogvatartott-szállító gépjármű, így a látogató csoportnak a szolgálati gépjármű, illetve a szállítás körülményeinek ellenőrzésére is lehetősége volt. A jármű hátsó szállítórészében a fogvatartotti üléstér, a zárkarész előtti térben egy, az őrszemélyzet részére kialakított, biztonsági övvel felszerelt fotel ülés volt. A gépjármű rácsos zárkarészében 2 db, kb. 2 x 3 fogvatartott ülőhelyeül szolgáló, egymással szembefordított, támlás pad volt rögzítve, amelyek biztonsági övekkel nem voltak felszerelve. Mindössze egy kapaszkodásra szolgáló, fémoszlop volt a padok között.³²

A Nógrád Megyei Rendőr-főkapitányság által rendelkezésemre bocsátott forgalmi engedély szerint a megtekintett szolgálati gépjármű a jogszabályi előírásoknak biztonsági öv nélkül is megfelelt. A belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi szervek által üzemben tartott szolgálati járművekre, azok forgalomba helyezésére, időszakos vizsgálatára vonatkozó különös szabályokról szóló 58/2015. (X. 27.) BM rendelet 11. § alapján, a rendelet hatálybalépését megelőzően forgalomba helyezett kényszerszállító jármű 2025. december 31-ig átalakítási engedély nélkül – a vonatkozó 2. melléklet 2. pont e) és h) alpontjában előírt feltételek³³ teljesítése nélkül is – részt vehet a közúti forgalomban.

A fogvatartott biztonságos körülmények között való szállítását a rendőri szervnek biztosítani kell. A személyi szabadságában korlátozott személy biztonságos körülmények között való szállításához az is hozzátartozik, hogy a szállító gépjárműveket biztonsági övvel kell felszerelni, ennek hiányában ugyanis sérülhet a fogvatartott élethez és emberi méltóságához való joga. Nem lehet figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy a fogvatartott szállítására akár több száz kilométeres távolságra is történhet autópályán, nagy sebességgel, sőt esetleg rácshoz is van bilincselve, ami biztonsága alapvető feltételeinek – mint például a biztonsági öv– hiányában komoly baleset-, de akár életveszély forrása lehet. Olyan fogvatartotti szállító gépjármű alkalmazása, amely nincs felszerelve valamennyi utasa rendelkezésére álló biztonsági övvel, közvetlenül veszélyezteteti a benne utazó személyek – fogvatartottak – élethez és emberi méltóságához való jogát.

A szolgálati szállító gépjármű utasteréből hiányzó biztonsági övek veszélyeztetik a fogvatartottak Alaptörvény XX. cikkében biztosított testi egészséghez és az Alaptörvény II. cikkében rögzített élethez és emberi méltósághoz fűződő jogainak érvényesülését.

2.5.2. Balassagyarmati Előállító

A látogatás időpontjában a Balassagyarmati Rendőrkapitányság udvarán nem parkolt a rendőrségnél rendszeresített fogvatartott-szállító gépjármű, így az ott parkoló, a fogvatartottak szállítására is használt szolgálati gépjárművek esetében volt lehetőség a szállítás körülményeinek

³¹ CPT 21. általános jelentés [CPT/Inf (2011) 28] 19. pont.

³² Ld. Melléklet, (5) kép.

³³ Az e) pont értelmében a fogvatartotti utastérben elhelyezett utasülést legalább két - a gyári kialakítástól eltérő, utólagosan is kialakítható - rögzítési ponttal rendelkező biztonsági övvel kell felszerelni.

A h) pont értelmében az utas védelme érdekében a fogvatartotti utasteret határoló rácsos szerkezetet rugalmas, törésbiztos, átlátszó, víztiszta anyagú burkolattal kell ellátni rugalmas rögzítéssel, a felület kialakításával biztosítva az utastérben is a légcserét, amennyiben az utastérben egyéb módon a légsere nem biztosított. A burkolat az utas által ne legyen megbontható. A burkolat rögzítése és kialakítása olyan legyen, hogy a rácsos határoló szerkezet és a burkolat közötti térhez ne lehessen hozzáférni.

ellenőrzésére. Az udvaron parkoló szolgálati autópark újszerű volt. A fogvatartottak szállítására használható ülésrészek biztonsági övvel fel voltak szerelve, illetve egyéb hiányosság nem merült fel a fogvatartottak szállításának körülményeivel kapcsolatban.

A látogatás a fogvatartottak szállítási körülményei vonatkozásában alapvető joggal összefüggő visszasságra utaló körülményt nem észlelt.

2.6. Orvosi ellátás a Megyei Fogdán

A CPT elvi jelentőségű álláspontja értelmében, amennyiben a rendőrhatalóság által biztosított orvos feladata a fogvatartottak kezelése, a rossz bánásmódok megelőzése érdekében biztosítani kell, hogy a fogvatartott az általa kiválasztott orvos vizsgálatát is kérhesse.³⁴

A CPT 1994. évi, Magyarországon tett látogatásáról készült jelentés szerint a jogsértések elkerülése érdekében biztosítani kell a választott orvos által történő megvizsgáláshoz fűződő jogot.³⁵ Ezt a területet az 1999-ben, 2005-ben, 2009-ben és 2013-ban tett látogatásokról szóló jelentései is megismételték.³⁶

A látogatás során eseti szakértőként közreműködő pszichiáter, addiktológus főorvos *az egészségügyi személyzet létszáma, a betegellátás rendje, a fogvatartottak befogadása, a fogvatartottak egészségügyi ellenőrzése, az egészségügyi személyzet teendői bántalmazás esetén, és a fogvatartottak gyógyszerelése* témákban tájékozódott.

A Megyei Fogdán egészségügyi szakképzettséggel rendelkező dolgozó nem volt szolgálatban a látogatáskor. A szolgálatban lévő örök tájékoztatása szerint az intézmény rendőrorvosa folyamatosan elérhető telefonon, az állomány bármikor keresheti, ha kérdésük lenne.

Az egészségügyi személyzet egy rendőrorvos és egy ápoló, akik a fogda fogvatartottjainak befogadását, tervezett és sürgős egészségügyi ellátását végzik. A látogatócsoport egyikükkel sem találkozott, azonban a fogda dolgozói rendelkezésükre bocsátották az egészségügyi ellátással kapcsolatos összes dokumentációt, és beszámoltak ennek helyi megszervezéséről. Az orvosszakértő az egészségügyi dokumentáció fogvatartottankénti ellenőrzése alapján megállapította, hogy az összes intézkedést, illetve ellátást tartalmazta, amelyre a fogvatartottaknak szüksége volt, illetve beszélt is a fogvatartottakkal.

A rendőrorvos ritkán jön a fogdára. Ha egészségügyi probléma merül fel, a Nógrád Megyei Rendőr-főkapitányság épületében lévő orvosi hivatalba viszik a fogvatartottat vizsgálatra, amit a rendőrorvos munkáját segítő ápoló szokott megszervezni.

Ha a fogvatartottnak egészségügyi panasza van, annak a sürgősségi fokát a szolgálatban lévő személyzet határozza meg. Szükség esetén konzultálnak az ápolóval telefonon vagy személyesen, illetve kivételes esetben az orvossal telefonon. A fogvatartotti interjúk szerint volt olyan fogvatartott, aki sem a felvételnél, sem a fogva tartás ideje alatt nem találkozott az orvossal, de a szakértő nem is talált olyan esetet, ami ezt szükségessé tette volna. A szakértő meglátása szerint a magas szintű ápolói munka az örök közreműködésével az orvos távollétében is működtette a rendszert.

A CPT 12. Általános Jelentésében tért ki arra, hogy a „Rendőrségi fogvatartottaknak formailag is rögzített joguk kell, hogy legyen orvosi ellátásra. Vagyis késelem nélkül orvost kell hívni, ha valaki orvosi vizsgálatot kér; a rendőrök nem bírálhatják felül az ilyen kéréseket.”³⁷

Veszélyezteteti az Alaptörvény II. cikkében rögzített emberi méltósághoz való jog érvényesülését, hogy az őrszemélyzet dönt a fogvatartott orvosi ellátásának szükségességéről.

³⁴ CPT/Inf (92) 3, 36. és 37. pont.

³⁵ CPT/Inf (96) 5, 47. és 48. pont.

³⁶ CPT/Inf (2001) 2, 23. pont; CPT/Inf (2006) 20, 24. pont; CPT/Inf (2010) 16, 25. pont; CPT/Inf (2014) 13, 25. pont.

³⁷ CPT/Inf (2002) 15, 42 pont.

A fogvatartottak gyógyszerzése pontosan dokumentált, az ápoló által szigorúan felügyelt, és a parancsnok által ellenőrzött folyamat, melyet a rendőrorvos határoz meg. A gyógyszerzést orvos rendeli el, részben a fogvatartottakkal együtt érkező, vagy a fogva tartás ideje alatt keletkezett orvosi javaslatok, részben a személyzet jelzései alapján. A befogadását követő este megkérdezi az ór a fogvatartottat, hogy szeretne-e nyugtatót vagy altatót, esetleg mindkettőt kapni. Ha a fogvatartott kér gyógyszert, akkor az erre rendszeresített gyógyszerkészletből a fogdaőr ad neki. Ha a fogvatartott napközben is szeretne ezekből, a fogdaőr napi háromszor adhat számára szorongáscsökkentőt és altatót. Amennyiben a fogvatartott három nap gyógyszerzedés után szeretné folytatni a nyugtató vagy altató szedését, a fogdaőr telefonon engedélyt kér erre az orvostól, amelynek a beszámolók szerint általában nincs akadálya. Az orvosszakértő szerint az őrszemélyzet által adagolt nyugtató- és altatószerek kifejezetten addiktívak, azok szedése komoly mellékhatásokkal járhat, amelyek az orvosi gyakorlat alapján rendszerint jelentkeznek. A vizsgálati szakaszban történő fogva tartás során a fogvatartottak tiszta – természetes, hozott – gondolkodásának megőrzése szempontjából a gyógyszerekhez való könnyített hozzájutást kifejezetten veszélyesnek tartotta, és az említett gyakorlat felülvizsgálatát javasolta.

Az 56/2014. (XII. 5.) BM rendelet 34. §-ának (3) bekezdés a) pontja szerint az orvos „felírja a fogvatartott egészségi állapota miatt feltétlenül szükséges gyógyszert, melynek beszerzését a fogvatartásért felelős biztosítja.(...)”. Az idézett jogszabályhely lehetővé teszi, hogy a fogvatartott számára a fogvatartottak orvosi ellátását végző orvos írja fel a feltétlenül szükséges gyógyszert. Ez a jogszabályhely nem ad felbatalmazást az őrszemélyzetnek arra, hogy saját hatáskörben nyugtató- és altatószerekkel lássa el a fogvatartottakat, akkor sem, ha ennek tényét három nap után a rendőrorvosnak jelenti.

Az orvosi ellátás kapcsán a fogvatartottak nyugtató és altató gyógyszerekhez való hozzájutását megkönnyítő jelenlegi gyakorlat orvosi vizsgálat és ellenőrzés nélkül kockázatos, ezért veszélyezteti a fogvatartottak az Alaptörvény XX. cikkének (1) bekezdésében rögzített testi és lelki egészséghez és az Alaptörvény XXIV. cikkének (1) bekezdésében biztosított tisztességes eljáráshoz fűződő jogainak érvényesülését.

A látogatás során nem merült fel olyan adat vagy körülmény, ami arra utalna, hogy a Megyei Fogdán a fogvatartottakat bántalmazzák. Ezzel szemben, a Megyei Fogdán két, közös zárkában elhelyezett fogvatartott jelezte a látogatócsoportnak, hogy rendkívül feszültek, öngyilkossági gondolatok foglalkoztatják őket. Aggályos, hogy két szuicid szándékát hangoztató személyt közös zárkában helyeztek el, mivel ebben az esetben a tendencia felerősödhet, az egyik fogvatartott viselkedése a másik számára nem kívánatos mintául szolgálhat.³⁸

A 11/2010. (III. 26.) IRM utasítás rendőrségre vonatkozó speciális szabályainak 15. pontja szerint „ha az ellenőrzések során a fogva tartást végrehajtó állomány a fogvatartottnál pszichés problémát észlel, haladéktalanul biztosítani kell részére szakorvos vagy pszichológus által nyújtott ellátást.”

A jogszabály hangsúlyozza, hogy „a befogadást végzőknek figyelemmel kell lenniük a fogvatartott által tanúsított önkárosítási szándék kiszűrésére, és meg kell tenniük a megelőzéssel kapcsolatos intézkedéseket.”³⁹ Majd arról rendelkezik, hogy „az elkülönítetten elhelyezett fogvatartott ellenőrzésénél kiemelt figyelmet kell fordítani az esetlegesen bekövetkezett hangulat-, viselkedés- és magatartásváltozásokra.”⁴⁰

A pszichés problémákat jelző fogvatartottak együttes elhelyezése a zárkában veszélyezteti a fogvatartottak az Alaptörvény XX. cikkének (1) bekezdésében rögzített testi és lelki egészséghez való jogának érvényesülését.

³⁸ „A szuicid mintakövetés különösen a labilis, sérülékeny, egyben dependens, szuggesztibilis, az öngyilkossággal szemben elfogadó attitűdű, kapaszkodót kereső egyének vonatkozásában található meg.” Fekete Sándor - Balkó Mácsai Edit - Kóczán György - Ozsváth Károly - Benkő András: Az utánzás szerepe az öngyilkos magatartásban. Orvosi Hetilap 1992.01.05. http://www.molnarczilla.hu/sajto_halal/orvosi_hetilap1992jan5.htm.

³⁹ 11/2010. (III. 26.) IRM utasítás 17. pont.

⁴⁰ 11/2010. (III. 26.) IRM utasítás 18. pont.

2.7. Orvosi ellátás a Salgótarjáni Előállítóban és a Balassagyarmati Előállítóban

A CPT elvi jelentőségű álláspontja értelmében, amennyiben a rendőrhatalóság által biztosított orvos feladata a fogvatartottak kezelése, a rossz bánásmódok megelőzése érdekében biztosítani kell, hogy a fogvatartott az általa kiválasztott orvos vizsgálatát is kérhesse.⁴¹

A szabadságelvönás korlátozott időtartamára figyelemmel, a szabadságuktól az Rtv. 33. § (3) bekezdése alapján, előállítás címén megfosztott személyek kapcsán a Szolgálati szabályzat 31. § (7) bekezdése mindössze annyit ír elő, hogy „*elhelyezéskor a fogvatartottat nyilatkoztatni kell sérüléséről, esetleges panaszáról. Betegség vagy sérülés esetén orvosi ellátásban kell részesíteni.*”

A Salgótarjánban előállított személyt, panasz esetén, napközben a rendőrorvos vizsgálja meg. Munkaidő után az orvosi ügyeletre szállítják. Ha az előállítottnak gyógyszerre van szüksége, azt a rendőrorvos felírja. Ha a lakásáról is be lehet szerezni gyógyszert, a hozzátartozó behozhatja. Ha már az előállításakor jelzi a gyógyszerigényt, a gyógyszerrel együtt szállítják be a rendőrségi objektumba.

A Balassagyarmati Rendőrkapitányságon az előállító könyvben rögzíteni kell, hogy az előállított személynek van-e sérülése, egészségügyi panasza, gyógyszert szed-e. Szükség esetén a rendőrorvos vizsgálja meg az előállítottat. Munkaidő után az ügyeletes orvost hívják ki, de ha nem elérhető, mert pl. betegnél van éppen, akkor mentőt hívnak. Akkor is orvost hívnak, ha bilincselésre került sor, és bőrpír vagy sérülés keletkezett az előállított személyen. Napközben, ha mentőt nem igénylő ellátásra van szükség, a rendőrök viszik ki az előállítottat a kórházba.

Az ügyeletes orvos az előállító helyiségben végzi el a vizsgálatot. Az orvosi vizsgálat alatt a rendkívüli őr és a szolgálatirányító van jelen. Álláspontjuk szerint nem csak az orvosi személyzet biztonsága miatt, hanem azért is, hogy a szökés lehetősége fel se merülhessen a fogvatartottak részéről. A bilincset leveszik a fogvatartotttól, és azonos nemű rendőr kíséri be az orvosi vizsgálatra.

A CPT 12. Általános Jelentésében tért ki arra, hogy a „*Rendőrségi fogvatartott személyek minden orvosi vizsgálatát a rendvédelmi személyzet hallótávolságán kívül, illetve ha az érintett orvos másképp nem kéri az adott esetben, a személyzet számára nem látható módon kell elvégezni.*”⁴² Az orvosi vizsgálatnál a kíséretet ellátó rendőrök jelenléte befolyásolhatja a rendőrség alkalmazásában álló orvos szakmai döntését. A független orvosi döntés érdekében a vizsgálatot rendőr távollétében, vagy oly módon kell elvégezni, hogy a rendőri kíséret hallótávolságon kívül, az orvos kifejezett kérése esetén is csak látótávolságban legyen. Erre a követelményre a CPT 1994-ben,⁴³ 1999-ben,⁴⁴ 2003-ban,⁴⁵ 2009-ben⁴⁶ és 2013-ban⁴⁷ tett látogatásairól szóló jelentéseiben minden alkalommal felhívta a figyelmet.

Az Európa Tanács Kínzásellenes Bizottsága (CPT)⁴⁸ ajánlásainak végrehajtásáról szóló 22/2010. (OT 10.) ORFK utasítás 8. pontja szerint „*amennyiben az őrzés- és személybiztonsági követelményeket nem sérti, a fogvatartott vagy az orvos kérésére lehetőséget kell adni arra, hogy az orvosi vizsgálat, illetve kezelés alatt az őrszemélyzet halló- és lehetőség szerint látótávolságon kívül legyen. Ebben a kérdésben a döntés - a fogvatartottat az orvosi vizsgálatra átkísérő, vagy jelenlévő hatóság munkatársának egyetértésével - az őrparancsnok hatáskörébe tartozik.*”

Veszélyezteti az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésében meghatározott megalázó bánásmód tilalmának, valamint az Alaptörvény VI. cikk (3) bekezdésében meghatározott személyes adatok védelméhez fűződő jog érvényesülését, hogy a panasz vagy sérülés esetén szükséges orvosi vizsgálat során az orvos és fogvatartott közötti bizalmas kommunikációnak az őrszemélyzet nem az egészségügyi személyzethez tartozó tagja is fültanúja.

⁴¹ CPT/Inf (92) 3, 36. és 37. pont.

⁴² (CPT/Inf (2002) 15, 42 pont.

⁴³ CPT/Inf (96) 5, 48. pont.

⁴⁴ CPT/Inf (2001) 2, 23. pont.

⁴⁵ CPT/Inf (2004) 18, 23. pont.

⁴⁶ CPT/Inf (2010) 16, 15. pont.

⁴⁷ CPT/Inf (2014) 13, 19. pont.

⁴⁸Lásd a Strasbourgban, 1987. november 26-án kelt, a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzéséről szóló európai egyezmény kihirdetéséről szóló 1995. évi III. törvényt.

2.8. Kényszerítő eszközök használata a Megyei Fogdán

A fogvatartottakat általában a kezeket előre bilincselve, vagy vezetőszáras bilincsből hozzák a Megyei Fogdára. Az információt közlő fogdai beosztott nem találkozott még olyan esettel, hogy valakinek a két keze hátra volt bilincselve a kísérés során. Ezzel szemben az egyik fogvatartott azt állította, hogy hátul bilincselték meg a kezét, amikor a Megyei Fogdára szállították.

A CPT által 2018-ban kiadott, a fogvatartottak szállítására vonatkozó elvárásait tartalmazó összefoglaló anyagban, a fogvatartottak hátrabilincselésére vonatkozóan megállapította, hogy az a kényelmetlenség és a sérülés kockázatára figyelemmel kerülendő.⁴⁹

A Szolgálati Szabályzat 41. § (5) bekezdése második mondata szerint „*Tilos a bilincs olyan módon való használata, amely indokolatlanul fájdalmat, sérülést okoz vagy jellegénél fogva megalázó.*”

A Szolgálati Szabályzat 41. § (6) bekezdése alapján a bilincselés módját az intézkedő rendőr az adott körülmények között a legcélrányosabban választja meg azáltal, hogy

a) a kezek hátra bilincselése akkor célszerű, ha

aa) a bilincs alkalmazására testi kényszer útján kerül sor, vagy alapos okkal tartani lehet rendőr elleni támadástól, valamint szökéstől,

ab) az érintett személy szállítása, átkísérése nem az arra a célra kialakított járműben történik,

ac) az érintett személyt a rendőr egyedül állítja elő,

kivéve, ha az intézkedésben érintett kezei az erre a célra kialakított övből vannak bilincselve.

A fogdaparancsnok a kényszerítő eszköz alkalmazására vonatkozó kérdésre válaszolva elmondta, hogy a kísérésről jelentés készül, ami tartalmazza, hogy milyen kényszerítő eszköz elrendelésére került sor.

Az Rtv. 17. § (1) bekezdése szerint a rendőrség a feladatának ellátása során a testi épséghez és a személyi szabadsághoz fűződő jogokat a törvényben foglaltak szerint korlátozhatja. Az Rtv. 48. §-a alapján a rendőr bilincselést csak meghatározott célból, vagyis a személyi szabadságában korlátozni kívánt vagy korlátozott személy „*önkárosításának megakadályozására,⁵⁰ támadásának megakadályozására,⁵¹ szökésének megakadályozására,⁵² ellenszegülésének megtörésére⁵³*” alkalmazhat.

A Szolgálati szabályzat 76. § (5) bekezdése elrendeli, hogy a kísért személy figyelmét fel kell hívni a kísérés alatt tanúsítandó magatartásra, figyelmeztetni kell, hogy *szökés, támadás* vagy a *kísérő őrnekek való ellenszegülés* esetén kényszerítő eszköz alkalmazására kerül sor. A Szolgálati szabályzat 76. § (5) bekezdésének második mondata szerint „*Ha a kísért személy veszélyessége ezt indokolja, a kísért személyt meg kell bilincselni.*”

A látogatást megelőző hónapban, – 20 átkísérés dokumentációja szerint – a Megyei Fogdából történő átkísérések során az intézkedő rendőrök minden esetben alkalmaztak kényszerítő eszközt. A 2018. január 1. és 2018. január 30. közötti átkísérési utasításokban a vizsgált esetekben többségében bilincs, vezetősíj és bilincsrögzítő öv alkalmazására utasították a kísérő rendőrt, hat esetben tekintett el az átkísérési utasítás a bilincsrögzítő öv alkalmazásától.

Az átkísérési utasításokból nem derült ki, hogy mi volt az a körülmény vagy magatartás, ami a bilincs és a bilincsrögzítő öv alkalmazását vagy utóbbi esetben mellőzését indokolta. Több esetben azért nem voltak értelmezhetőek az átkísérési utasítások, mert a megnevezett kényszerítő eszköz használatáról és mellőzéséről egyaránt rendelkeztek. A legtöbb esetben az átkísérési utasítás mind az önkárokozás, mind a szökés, mind a támadás, mind az ellenszegülés megakadályozását, illetve megtörését a bilincs használatának indokaként megjelölte.

⁴⁹CPT Transport of detainees Factsheet June 2018 (A CPT elvárásai a fogvatartottak szállításával összefüggésben), CPT/Inf (2018) 24, 3. pont.

⁵⁰ Rtv. 48. § a) pont.

⁵¹ Rtv. 48. § b) pont.

⁵² Rtv. 48. § c) pont.

⁵³ Rtv. 48. § d) pont.

A Szolgálati Szabályzat 39. § (1) értelmében „*az Rtv. szerinti kényszerítő eszköz csak akkor alkalmazható, ha az intézkedés alá vont magatartása, ellenszegülésének mértéke annak Rtv. szerinti alkalmazását indokolja. A nagyobb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással járó kényszerítő eszköz akkor alkalmazható, ha a kisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással járó kényszerítő eszköz alkalmazása nem vezetett eredményre vagy sikere eleve kilátástalan.*”

Az átkéséresi utasításokban a kényszerítő eszközök indokoltságának nem egyértelmű, vagy a bilincs alkalmazásának indokai esetében az összes - az Rtv. bilincselési esetekre vonatkozó taxatív felsorolásának együttes - feltüntetése veszélyezteti a fogvatartottak az Alaptörvény I. cikke (1) és (3) bekezdésében biztosított, az alapvető jogok védelméhez és tiszteletben tartásához, az Alaptörvény II. cikkében deklarált emberi méltósághoz, valamint az Alaptörvény IV. cikke (1) bekezdésében deklarált személyes szabadsághoz fűződő jogainak érvényesülését.

2.9. Kényszerítő eszközök használata a Salgótarjáni Előállítóban

A rendőrök előállításkor általában nem bilincsből hozzák a fogvatartottakat. A bilincselés az előállított viselkedésétől és a bűncselekménytől függ. A rendkívüli órnél bilincs és spray van. Az előállító helyiségben csak ritkán fordul elő, hogy fogvatartottakkal szemben bilincset kellene használnia.

A vizsgált 5 esetben, az elfogás, előállítás, illetve kényszerítő eszköz alkalmazásáról készült jelentések szerint valamennyi esetben alkalmaztak kényszerítő eszközt a rendőrök. Az intézkedő rendőrök jellemzően testi kényszert és bilincset alkalmaztak. Az intézkedés alapjául szolgáló esemény leírások részletesen kifejtették, hogy a kényszerítő eszközök alkalmazásának mi volt az indoka. Például, a bilincs alkalmazásának indoka a bűncselekmény helyszínéről elmenekült, később elfogásra került személlyel szemben a szökés megakadályozása volt. A jelentésekben a személyes szabadság korlátozó eszköz indokoltságának Rtv. szerinti minősítése megfelelő volt.

A 2018.01.09-én az előállító egységben lefolytatott ügyészségi ellenőrzés megállapította, hogy az előállítottakkal való bánásmód emberséges és a jogszabályi előírásoknak megfelelő volt.

A látogatás ebben a vonatkozásban alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.10. Kényszerítő eszközök használata a Balassagyarmati Előállítóban

A szolgálatirányító parancsnok szerint az előállítások során a kényszerítő eszközök alkalmazása az intézkedés alá vont személy magatartásától függ, továbbá figyelembe veszik az általa elkövetett cselekményt is. Tapasztalatai szerint az intézkedő rendőrök nem minden esetben alkalmaznak kényszerítő eszközt, mérlegelik annak indokoltságát. Tájékoztatása szerint a személyi szabadság korlátozásáról szóló jegyzőkönyvben rögzítik, hogy mettől meddig alkalmaztak bilincset. A parancsnoki kivizsgáláson felül egy vezetői feljegyzés is készül a jogszerűség, szakszerűség és arányosság szempontjaira figyelemmel.

A vizsgált 10 db előállításról szóló jelentés szerint 3 esetben nem alkalmaztak kényszerítő eszközt az eljáró rendőrök. Az intézkedések alapjául szolgáló események leírásakor részletesen kifejtették, hogy a személyi szabadság korlátozásának mi volt az indoka. Például a testi kényszer és bilincs alkalmazásának az ellenszegülés, a rendőri intézkedéssel szemben komoly ellenállást kifejtő személy ellenállásának megtörése. A jelentésekben a személyes szabadságot korlátozó eszköz indokoltságának Rtv. szerinti minősítése a leírt eseményeknek megfelelő volt.

A látogatás a kényszerítő eszközök vonatkozásban alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.11. Bánásmód az Intézményekben

A *Megyei Fogdán* egy rendőrtiszt elmondta a látogatócsoportnak, hogy a fogvatartott külföldiek tisztálkodási szokásaik mások. Egyik kezükkel a higiénias szükségleteiket végzik, a

másikkal étkeznek. A rendőrtiszt túláltalánosító, negatív attitűddel viszonyult bizonyos bűncselekmények elkövetőihöz, más nemzetiségű emberekhez, és mivel tisztai beosztású, nagy valószínűséggel a beosztott személyi állomány értékrendjére, és azon keresztül a fogvatartottakkal való bánásmódra is kihatással bír ez a hozzáállás. A tisztai beosztású rendőr kijelentései előítéletes gondolkodásra utaltak, ami hátrányos a fogvatartottakra nézve. A fogvatartottra vonatkozó lekezelő, lealacsonyító verbális kommunikáció elfogadhatatlan a rendőrség hivatásos állománya részéről.

A fogvatartottak emberi méltóságát sértő, lealacsonyító verbális kommunikáció veszélyezteti az Alaptörvény III. cikkében megfogalmazott megalázó bánásmód tilalmának érvényesülését.

Az egyik fogvatartott beszámolója szerint a rendőrök udvariasan bántak vele, nem bántalmazták, azonban azt mondták neki az eljárás során, hogy jobban teszi, ha bevallja, amit tud, akkor hamarabb „szabadul”. Azt is elmondta, hogy részeg volt, nem tudta, hogy mit írt alá.

A CPT 2. Általános Jelentése 39. pontja szerint „a kihallgatási eljárást illetően a CPT szerint világos szabályoknak vagy iránymutatásoknak kell létezniük arra nézve, hogy a rendőrségi kihallgatásokat hogyan kell levezetni. Ezekben ki kell térni egyebek között a következőkre: a fogvatartott tájékoztatása a kihallgatáson jelenlévők kilétéről (név és/vagy szám); a kihallgatás engedélyezett időtartama; kihallgatások közötti pihenőidők és az egyes kihallgatások közötti szünetek; megkövetelik-e a fogvatartottól, hogy a kikérdezés során álló helyzetben maradjon; a kábítószer, alkohol, stb. hatása alatt álló személyek kihallgatása.”⁵⁴

A 23/2003. (VI. 24.) BM–IM együttes rendelet 122. § (1) bekezdése szerint „ha a fogvatartott gyanúsított ittassága, vagy más ok miatt olyan állapotban van, amely gátolja a vallomástételben, illetve védekezésének előterjesztésében, erről jelentést kell készíteni, és a gyanúsítottat az akadályoztatás megszűnését követően kell haladéktalanul kihallgatni.”⁵⁵

A rendőrség hivatalos eljárása során az ittas állapotú személy vallomásának felvétele a vonatkozó rendelet előírásának ellenére, az Alaptörvény XXIV. cikkének (1) bekezdésében biztosított tisztességes eljárásból való joggal összefüggő visszútságot okozott.

Az őrszemélyzet beszámolója szerint, ha a fogvatartottak megkapják, ami a törvény szerint jár nekik, akkor nincs gond a magatartásukkal. Dohányzó fogvatartottnál nem lehet se öngyújtó, se gyufa. Ha dohányozni akarnak, akkor jelzik az őrségnek. A cigarettát vagy a zárkában szívja el a fogvatartott, vagy a sétálóudvaron. Amíg a cigarettát meggyújtja a fogvatartottnak, az őrszemélyzet is beszívja a füstöt, de ez az interjúalany őrt, aki egyébként nem dohányzik, nem zavarta.

Egy fiatalkorú fogvatartott a látogatócsoport tagjának elmondta, hogy két napja van a Megyei Fogdán, de még nem fürdött, és szabad levegőn sem volt. Az őrszemélyzet sem szóval sem tettel nem bántalmazták, de amikor WC-re akart menni azt mondták neki, „Ne húzd ki a gyufát!”

Az 56/2014 (XII.5.) BM rendelet 20. §-a értelmében a fogvatartott folyamatos melegvíz-ellátásra, naponta zuhanyozásra, illetve a szabad levegőn való tartózkodásra naponta 1 óra időtartamban ellenőrzés mellett jogosult.

A napi szintű tisztálkodási lehetőség és a szabad levegőn tartózkodás biztosításának elmaradása veszélyezteti a fogvatartott az Alaptörvény II. cikkében rögzített emberi méltósághoz fűződő jogának érvényesülését.

A Salgótarjáni Előállítóban egy fiatalkorú fogvatartott elmondta, hogy egyenruhás rendőrök hozták be, akik nem bilincseltek meg: Az interjúalany szerint feszültséget generál a rendőrök esetében a fogvatartottak WC-re kísérése. Elmondása szerint a rendőrök rosszul tolerálják az ilyen kéréseket.

A fogvatartottak illembélyre kísérése során az erőhatalmi pozíció érzékeltetése az őrszemélyzet részéről veszélyezteti az Alaptörvény II. cikkében megfogalmazott emberi méltósághoz való jog érvényesülését.

A látogatócsoport a Salgótarjáni Rendőrkapitányság hivatali helyiségeit is megtekintette. Az egyik asztalfiókban egy gyerekjátéknak tűnő kötelet látott, amelyre fadarabok voltak rögzítve, a másik fiókban egy rádió töltésére szolgáló vezeték és adapter volt.

⁵⁴ CPT/Inf (92) 3, 39. pont.

⁵⁵ A 23/2003. (VI. 24.) BM–IM együttes rendelet 122. § (1) bekezdése.

A CPT 12. Általános Jelentésében tért ki arra, hogy sok esetben olyan bántalmazásra is alkalmas gyanús tárgyakat találnak rendőrségi helyiségekben, amely rossz bánásmód gyanúját vetik fel a rendőrökre vonatkozóan. Álláspontjuk szerint az ilyen nem rendeltetészerű tárgyak veszélyforrások mind a rendőrökre mind a fogvatartottakra nézve, amelyeket a rendőrségi létesítményekből el kell távolítani.⁵⁶ A látogatáskor, az akár bántalmazásra is alkalmas, kötélre szerelt fadarabok funkciója nem volt tisztázható, így azt nem lenne szabad a rendőrség hivatalos helyiségében tárolni.

A Balassagyarmati Előállító látogatásakor a Balassagyarmati Rendőrkapitányság hivatali helyiségeit is megtekintette a látogatócsoport. A rendőrök elmondták, hogy a kihallgatás célja a releváns információk megszerzése, ami csak a jogszabályi előírásoknak megfelelően történhet. Női fogvatartottat csak női rendőr kísérhet a mosdóba, és a nők ruházatátvizsgálását is csak azonos nemű személy végezheti. Ha a várandós nőnek panasza van, mentőt hívnak hozzá. A terhes fogvatartottal, előállítottal való bánásmód szabályait a rendőrök nem ismerték.

A személyi állomány a terhes nőkkel való különleges bánásmód szabályait nem ismerte, ami veszélyezteti a fogvatartott nők az Alaptörvény II. cikkében rögzített emberi méltósághoz fűződő jogainak érvényesülését.

Az előállítottaknak elmondták, hogy az 5 órát meghaladó itt-tartózkodás után kérhetnek enni, illetve az 5 óra elteltével azt felajánlották. Az előállítóban nem tárolnak élelmiszert. Egy meghatározott költségkeret terhére vásárolnak élelmiszert a boltban, amiről számlát kérnek, amely a jogszabályi előírásnak megfelelő gyakorlat.⁵⁷

A rendőrök az LGBT, LMBT rövidítést nem ismerik. Megítélésük szerint az ilyen személyek modora egyedi, gesztikulálva beszélnek, ami sztereotípa. A sztereotípiákra alapozott gondolkodás leegyszerűsítő, a komplex társadalmi problémákat nem körültekintően kezelő kommunikációhoz és diszkriminációhoz vezethet.

Az NMM lényegi célja a rossz bánásmód megelőzése. Felhívom a figyelmet az előítéletes gondolkodás kockázatára, ami az igazságszolgáltatásban és rendvédelemben kifejezetten veszélyes lehet. A személyi állomány körében fellépő ilyen és az ehhez hasonló problémákat szakszerű képzésszervezéssel, például érzékenyítő tréningekkel lehet megoldani.

A fogvatartottak emberi méltóságát sértő, lealacsonyító verbális kommunikáció veszélyezteti az Alaptörvény III. cikkében megfogalmazott megalázó bánásmód tilalmának érvényesülését.

2.12. Személyzet, munkavégzési körülmények

2.12.1. Megyei Fogda

A Megyei Fogda személyi állományát biztosító Fogda- és Kísérőőri Alosztály (a továbbiakban: Alosztály) 2017. évben 18 fővel kezdte meg feladatai ellátását. Az Alosztály tevékenységét 2 szenior állományú, különleges foglalkoztatási állományba tartozó⁵⁸ munkatárs segíti. Az alosztályon a látogatás idején 3 női ór teljesített szolgálatot. A hivatásos állomány 12-24/12-48-as váltásos munkarendben dolgozott. A hivatásos állományon felül 2 közalkalmazott látta el a fogvatartottak étkeztetésével kapcsolatos, valamint a takarítási feladatokat. 2017. márciustól a fogvatartottak iratainak iktatását 1 közalkalmazott végezte.

Az állománytábla szerint 18 személy (1 alosztályvezető, 4 órparancsnok, 2 kísérő ór, a többiek fogdafelügyelői besorolásban) dolgozott a Megyei Fogdán.

A Megyei Fogda végzi a többi Nógrád megyében található területi kapitányság kísérési feladatait a különböző büntetés-végrehajtási intézetekből, ami jelentős leterheltséget jelent.

⁵⁶ (CPT/Inf (2002) 15, 39. pont.

⁵⁷ Szolgálati szabályzat 38. § 11. pont.

⁵⁸ A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény 320. § (1) bekezdése.

A fluktuáció nem jellemző, viszont a határhelyzet miatt a csapatszolgálati századba is embert kell adnia az Alosztálynak, és emiatt néha nehézségekbe ütközik a szolgálat megszervezése.

A látogatócsoporthoz megtekintett rendőri pihenő- és étkezőhelyiség illetve konyha jó állapotú volt. A beosztotti állomány kulturált körülmények között étkezhetett.

A meghallgatott rendőrök elmondták, hogy pszichésen nem érzik megterhelőnek a munkát, azt nem élik meg stresszként. Ha betegség miatt nem jön valaki dolgozni, akkor túlórában kell a szolgálatot ellátni. A túlmunka mértéke változó, jelentősen függ attól, hogy mennyi szolgálatot kell adniuk a határon. Képzésük legutóbb a fogvatartottak kíséréseivel, a különböző dokumentumok kitöltésével, illetve számítógépes adatbázis kezelésével kapcsolatban volt. A képzéseket hasznosnak ítélték.

A látogatás a személyzet munkavégzésének tárgyi feltételei vonatkozásában alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.12.2. Salgótarjáni Előállító

Az objektumban rendkívüli őrnek az aktuális feladatoktól függően jelölik ki az egyik szolgálatot teljesítő személyt, illetve többet is, ha magasabb az előállított személyek száma. Az a rendőr, akit rendkívüli őrnek jelöltek ki, amikor a látogatás ideje alatt egy fiatalos fogvatartottat az előállítóba behoztak, gyalogos járőrként dolgozik.

A megtekintett előállító helyiséget jelentős költséggel újították fel, a nemzetközi sztenderdeknek megfelelően.

A rendőrök megtekintett irodája átlagos állapotú volt. Különálló kihallgató helyiséggel nem rendelkezett a Salgótarjáni Rendőrkapitányság.

Képzésekre vonatkozóan a rendőrök elmondták, hogy minden évben sok képzés van. A CAT,⁵⁹ CRPD,⁶⁰ CEDAW⁶¹ rövidítéseket nem ismerték.

A látogatás a munkavégzési körülmények kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságot nem észlelt, azonban felhívom a figyelmet arra, hogy állomány képzettségének részévé kell tenni az emberi jogokra vonatkozó nemzetközi egyezményeket.

2.12.3. Balassagyarmati Előállító

A Balassagyarmati Rendőrkapitányság létszáma a látogatás idején az állománytábla szerint 107 volt, amelyből 70 személy a rendészeti osztályon teljesít szolgálatot. A látogatás időpontjában összesen hét olyan személy látott el járőri szolgálatot, akik előállítás esetén rendkívüli őrök lehetnek volna.

Amikor valakit az előállítóban helyeznek el, kijelölik a rendkívüli őr, aki lehet az a kolléga, aki az előállítását végezte, de lehet más személy is. Ha a rendkívüli őrnek ki kell mennie a mosdóba, és a személyzeti WC-t használja, váltásra van szükség. Ha ez nem megoldható, a fogvatartotti WC-be kell kimennie.

A megtekintett hivatali helyiséget összesen 11 személy használta. A vidéki körzeti megbízotti irodák megszűnése óta mindenki az említett helyiségben kezd és végez. Az öltözőben nem jut mindenkinek szekrény. Hétvégén nincs meleg víz és a villanykörtét is otthonról hozzák, ha cserélni kell. Enni az irodában szoktak nincs külön étkezőhelyiség. A hűtőszekrény az öltözőben van, aminek a tetején a mikrohullámú sütő volt látható.⁶²

⁵⁹ Magyarországon az 1988. évi 3. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény.

⁶⁰ Egyesült Nemzetek keretében 2006. december 13-án, New Yorkban elfogadott, a Fogvatékossággal élő személyek jogairól szóló egyezmény.

⁶¹ Egyesült Nemzetek keretében 1979. december 18-án New Yorkban elfogadott, a nőekkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról szóló egyezmény.

⁶²Ld. Melléklet, (9) kép.

A rendőrök rossz munkavégzési körülményei, az öltözködéshez, tisztálkodásához és a kulturált étkezéshez szükséges tárgyi feltételek hiánya veszélyeztetik az Alaptörvény II. cikkében rögzített emberi méltósághoz való jog érvényesülését.

A tárgyi feltételek hiánya – figyelembe véve azt is, hogy a rendőrök fokozott lelki megterheléssel járó munkát végeznek – a fogvatartottakkal való bánásmódra is kihat, ami veszélyezteti az Alaptörvény III. cikkében megfogalmazott embertelen, megalázó bánásmód tilalmának érvényesülését.

A tájékoztatás szerint Robotzsaru Neo számítógépes rendszerrel dolgoznak a rendőrök. A központi rendszer jó, de nekik régi gépek vannak, Windows XP operációs rendszerrel ellátva. A rendszer munkavégzés közben gyakran hibaüzeneteket jelez, és az is előfordult már, hogy valamilyen irat munka közben „elszáll”, így az adatok rögzítését újra kellett kezdeni.

A Windows XP támogatását a Microsoft 2014. április 8-án beszüntette, aggályos, hogy ilyen, idejét múlt operációs rendszeren fut a Robotzsaru Neo, mivel bűnügyi személyes adatokat kezelnek a rendőrségi eljárások során.

A nem megfelelő operációs rendszerrel ellátott számítógépekkel a fogvatartottak adatainak rögzítése a rendőrségi eljárások során, veszélyezteti az Alaptörvény VI. cikk (3) bekezdésében foglalt személyes adatok védelméhez fűződő jog érvényesülését.

A munkahelyi stressz kapcsán a rendőrök elmondták, hogy az előállított személyek között van olyan, aki folyamatosan inzultálja őket, amit az állomány tagjai nehezen tolerálnak. A meghallgatott rendőrök szerint fontos lenne számukra rendszeresen konfliktuskezelő tréningek tartása, vagy egyéb olyan módszerek oktatása, ami segítené őket a munka okozta stresszel és frusztrációval való megküzdésben.

Képzéseikre vonatkozóan egy konfliktuskezelő tréningről és egy intézkedéstechnikai továbbképzésről tettek említést több év távlatában. Rekreációs jellegű, csapatépítő tréninget évente 1 alkalommal tartanak. Képzésük kapcsán egyezmények és szervezetek magyar nevét említve, azt közölték a rendőrök, hogy a CAT, OPCAT, CPT, CRPD, CEDAW rövidítéseket nem ismerik.

Aktív pihenésre nincs lehetősége az állománynak, mert 2-3 hét szabadságot nem tudnak kivenni. Ha valaki kivesz egy teljes hetet, akkor általában már a hét közepén felhívják, hogy jöjjön be dolgozni.

A munkavégzés jellegéből adódó terhelések – úgy, mint magas stressz, érzelmileg megterhelő döntési helyzetek, kontroll hiánya és az átélt traumatikus események (pl. halálesetekkel való találkozás) burn-out szindrómához vezethetnek, mely a személyi állomány egészségét veszélyeztetheti, illetve a fogvatartottakkal való bánásmódra is kihat. Stresszkezelő tréning, illetve kiegészítő prevenció segítheti az állományt az ilyen helyzetekkel való megküzdésben.

A 11/2010. (III. 26.) IRM utasítás rendőrségre vonatkozó speciális szabályainak 20. pontja szerint „a szolgálat ellátásának sérelme nélkül a fogva tartást végrehajtó szervek vezetői pszichológiai tanácsadáson, intézkedés-lélektani, konfliktuskezelési és kommunikációs készségfejlesztési tréningeken és pszichológiai témájú képzéseken való részvétel biztosításával gondoskodnak a fogva tartást végrehajtó állomány egészségügyi és pszichés stabilitásának megőrzéséről, intézkedőképességének fejlesztéséről.”

A jogszabály a rendőrségi szervezetek vezetői részére előírásokat és útmutatást fogalmaz meg a rendőri munka okozta stressz, illetve a rendőri állomány konfliktuskezelési és kommunikációs problémákkal való megküzdésére.

Az állomány munkavégzése kapcsán az aktív pihenést ellehetetlenítő szolgálat-szervezés és a stressz kezelésének hiánya – figyelembe véve, hogy a rendőrök fokozott lelki megterheléssel járó munkát végeznek – a fogvatartottakkal való bánásmódra is kihat, ami veszélyezteti a rendőrök az Alaptörvény II. cikkében rögzített emberi méltósághoz, valamint a fogvatartottak az Alaptörvény III. cikkében megfogalmazott embertelen, megalázó bánásmód tilalmához fűződő jogainak érvényesülését

3. Összefoglalás

A Jegyzőkönyv 4. cikk 1. pontja értelmében a nemzeti megelőző mechanizmus látogatásainak célja, hogy szükség esetén megerősítse a fogva tartási helyeken tartózkodó „személyek védelmét a kínzással és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmóddal vagy büntetésekkel szemben.”⁶³

Aggodalomra ad okot, hogy a fogvatartottak jogairól, kötelezettségeiről, valamint a fogva tartás rendjéről történő tájékoztatása sem a Megyei Fogdán, sem a Salgótarjáni Előállítóban nem volt megfelelő. Az írásbeli tájékoztató átadása, illetve a releváns iratok aláírása megtörténik, azonban a fogvatartottak szóbeli tájékoztatás arról, hogy mit írnak alá, jellemzően elmaradt. A Balassagyarmati Előállító ellenőrzése során a látogatócsoportnak átadott, a fogvatartottak számára készített idegen nyelvű tájékoztató több olyan, időközben hatályon kívül helyezett jogszabályra is hivatkozik, mint például a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény. A CPT 12. számú Általános Jelentésében hangsúlyozza, hogy a „szabadságuktól megfosztott személyek jogai keveset érnek, ha az érintett személyek nem tudnak a létezésükről.”⁶⁴

A CPT útmutatása szerint a rendőrség által fogvatartott személy esetében a velük való rossz bánásmód megelőzése érdekében biztosítani kell annak lehetőségét, hogy fogva tartásának tényéről az általa kiválasztott harmadik felet (családtag, barát, konzulátus) haladéktalanul értesítse, az ügyvédhez való jogot és azt, hogy egy általa kiválasztott orvos (a rendőrhatalóság által biztosított orvosi vizsgálaton túlmenően) vizsgálatát kérhesse.⁶⁵

A Megyei Fogda személyzete az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében biztosított, magán- és családi élethez és kapcsolattartáshoz való joggal összefüggő visszasságot okozott azzal, hogy miközben a fiatalok fogvatartott gyámját értesítették, a hozzátartozója (édesanyja) értesítéséhez való jogát nem gyakorolhatta.

A Megyei Fogdán kialakult gyakorlat szerint a fogvatartottak egészségügyi panaszának sürgősségi fokát a szolgálatban lévő személyzet határozza meg. Ez az eljárás veszélyezteti az Alaptörvény II. cikkében rögzített emberi méltósághoz való jog érvényesülését.

A látogatásban közreműködő orvosszakértő észlelte, hogy a fogvatartott a fogdaór felajánlása alapján az erre a célra rendszeresített gyógyszerkészletből, közvetlen orvosi ellenőrzés nélkül nyugtatóhoz vagy altatóhoz, esetleg mindkettőhöz hozzájuthat. Az orvosszakértő szerint az őrszemélyzet által adagolt nyugtató- és altatószerek kifejezetten addiktívak, azok szedése komoly mellékhatásokkal járhat, amelyek az orvosi gyakorlat alapján rendszerint jelentkeznek. A vizsgálati szakaszban történő fogva tartás során a fogvatartottak tiszta – természetes, hozott – gondolkodásának megőrzése szempontjából a gyógyszerekhez való könnyített hozzájutást kifejezetten veszélyesnek tartotta, és az említett gyakorlat felülvizsgálatát javasolta.

A látogatócsoport a Megyei Fogdán azt is észlelte, hogy a pszichés problémákat jelző fogvatartottak közös zárkában helyezték el, ami veszélyezteti az Alaptörvény XX. cikkének (1) bekezdésében rögzített testi és lelki egészséghez való jog érvényesülését.

A Balassagyarmati Előállítóban a fogvatartott sérülése, egészségügyi panasza esetén az ügyeletes orvos az előállító helyiségben végzi el a vizsgálatot. A vizsgálat alatt a rendkívüli őr és a szolgálatirányító jelen van, ami veszélyezteti az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésében meghatározott megalázó bánásmód tilalmának, valamint az Alaptörvény VI. cikk (3) bekezdésében meghatározott személyes adatok védelméhez fűződő jog érvényesülését.

A fogvatartás fizikai körülményeivel összefüggésben feltártam, hogy a Megyei Fogdán kialakított sétáló helyiségek a fogda szintjén található olyan zárt épületrészek voltak, melyekben az ablakokat rácsokra cserélték. E sétáló helyiségek mérete és kialakítása ténylegesen nem biztosítja a fogvatartottak számára a szabadtéri testmozgás lehetőségét.

⁶³ Lásd még az Alaptörvény III. cikkét.

⁶⁴ CPT/Inf (2002) 15, 44. pont.

⁶⁵ CPT/Inf (92) 3, 36-37. pont.

A fogvatartottak szállításával kapcsolatban aggodalomra ad okot, hogy a látogatás során a Megyei Fogda udvarán megtekintett KSR-282 forgalmi rendszámú, Opel Movano típusú fogvatartott-szállító gépjármű nem rendelkezett biztonsági övvel a fogvatartottak elhelyezésére kialakított térben.

A kényszerítő eszközök kapcsán a Megyei Fogdát érintően megvizsgált átkísérési utasításokból nem derült ki, hogy mi volt az a körülmény vagy magatartás, ami a bilincs és a bilincsrögzítő öv alkalmazását, vagy utóbbi esetben mellőzését indokolta. Ez veszélyezteti az Alaptörvény I. cikk (1) és (3) bekezdésében biztosított, az alapvető jogok védelméhez és tiszteletben tartásához, valamint korlátozásának szabályaival, az Alaptörvény II. cikkében deklarált emberi méltósághoz, valamint az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdésében deklarált személyes szabadsághoz fűződő jogainak érvényesülését.

Aggodalomra ad okot, hogy a Salgótarjáni Rendőrkapitányságon dolgozó tiszti beosztású rendőr előítéletes gondolkodásra utaló kijelentéseket tett a fogvatartottakra a látogatócsoport jelenlétében. A Balassagyarmati Előállítóban a személyi állomány tagjai az LGBT, LMBT személyekkel kapcsolatban fogalmaztak meg sztereotíp, előítéletes meglátásokat, emellett a terhes nőkkel való különleges bánásmód szabályait sem ismerték. A személyi állomány körében fellépő ilyen és az ehhez hasonló problémákat szakszerű képzésszervezéssel, például érzékenyítő tréningekkel lehet megoldani. A vizsgálatom során valamennyi intézmény személyi állományának tagjai körében tapasztaltam az emberi jogokra vonatkozó nemzetközi egyezmények ismerete terén hiányosságokat, mely szintén képzések szervezése útján lenne orvosolható.

Egy fiatalkorú fogvatartott a Megyei Fogdán panaszolta, hogy az ott töltött két nap alatt nem fürdött, és szabad levegőn sem volt. Egy másik fiatalkorú fogvatartott a Salgótarjáni Előállítóban elmondta, hogy a rendőrök rosszul tolerálják a fogvatartottak WC-re kísérésére vonatkozó kéréseket. Mind a napi szintű tisztálkodási lehetőség és szabad levegőn tartózkodás biztosításának elmaradása, mind a fogvatartottak illemhelyre kísérése során az erőhatalmi pozíció érzékeltetése az őrszemélyzet részéről veszélyezteti az Alaptörvény II. cikkében megfogalmazott emberi méltósághoz való jog érvényesülését.

A Balassagyarmati Előállítóban a rendőrök öltözködéséhez, tisztálkodásához és a kulturált étkezéséhez szükséges tárgyi feltételek kapcsán súlyos hiányosságok voltak. Aggodalomra ad okot, hogy az aktív pihenést ellehetetlenítő szolgálatsszervezés és a stresszkezelés hiánya a fogvatartottakkal való bánásmódra is kihathat.

4. Ajánlások, kezdeményezések, javaslatok

I. Az Ajbt. 31. § (1) bekezdése alapján felkérem a *Nógrád Megyei Rendőr-főkapitányság vezetőjét*, hogy

1. gondoskodjon arról, hogy az alárendeltségébe tartozó rendőrkapitányságokon a fogvatartottak számára rendelkezésre álló tájékoztató anyagok hatályos jogszabályokra hivatkozzanak;
2. intézkedjen a biztonsági öveknek a szállítójárművek fogvatartotti ülésterébe történő beszereléséről;
3. biztosítsa, hogy az átkísérési utasításokban a kényszerítő eszközök alkalmazásának indoka minden esetben egyértelmű legyen;
4. gondoskodjon a Megyei Fogdán fogvatartottak jogszabályban biztosított, szabad levegőn tartózkodásához szükséges sétaudvar kialakításáról;
5. intézkedjen a Megyei Fogdán kialakult, a fogvatartottaknak a nyugtató és altató gyógyszerekhez való hozzájutását megkönnyítő gyakorlat felülvizsgálatáról, illetve átszervezéséről,
6. szervezze meg az alárendeltségébe tartozó rendőrkapitányságok munkatársainak fogvatartottakkal való bánásmóddal és emberi jogaikkal kapcsolatos képzéseken, konfliktus- és stresszkezeléssel kapcsolatos, valamint érzékenyítő tréningeken való részvételét.

II. Az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján felkérem a *Salgótarjáni Rendőrkapitányság vezetőjét*, gondoskodjon

7. a Megyei Fogdán pszichés problémákat jelző fogvatartottak közös zárkában történő elhelyezésének felszámolásáról;
8. annak megszüntetéséről, hogy a fogvatartott egészségügyi panaszának a sürgősségéről az őrszemélyzet döntsön;
9. a fogvatartottak jogait, kötelezettségeit, valamint a fogva tartás rendjét érintő teljes körű, közérthető – szükség esetén szóbeli – tájékoztatásának biztosításáról;
10. a fogvatartottak jogszabályi előírásoknak megfelelő kapcsolattartásának biztosításáról;
11. arról, hogy a Megyei Fogda őrszemélyzete a fogvatartottak részére biztosítsa a napi tisztálkodás lehetőségét;
12. arról, hogy a Megyei Fogda őrszemélyzete a fogvatartottak részére biztosítsa a jogszabályban előírt szabad levegőn tartózkodás lehetőségét;

III. Az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján felkérem a *Balassagyarmati Rendőrkapitányság vezetőjét*, hogy gondoskodjon

13. arról, hogy a Balassagyarmati Előállítóban a fogvatartott esetleges sérülésekor, az előállító helyiségben elvégzett orvosi vizsgálat során külön figyelmet fordítsanak a szeméremszértlő helyzetek és annak elkerülésére, hogy az őrszemélyzet is fültanúja legyen az orvos és a fogvatartott közötti bizalmas kommunikációnak;
14. a fogvatartottak jogait, kötelezettségeit, valamint a fogva tartás rendjét érintő teljes körű, közérthető – szükség esetén szóbeli – tájékoztatásának biztosításáról;
15. arról, hogy az alárendeltségében működő munkatársai a terhes nőkkel való különleges bánásmódra vonatkozó szabályokat elsajátítsák;
16. a rendőri állomány leterheltsége kapcsán az aktív pihenést ellehetetlenítő szolgálatszervezés felülvizsgálatáról;

17. a rendőrök kulturált munkavégzési, étkezési körülményeinek megteremtéséről;
18. arról, hogy a rendőrkapitányságon használt, idejét múlt operációs rendszerrel ellátott számítógépeket lecseréljék.

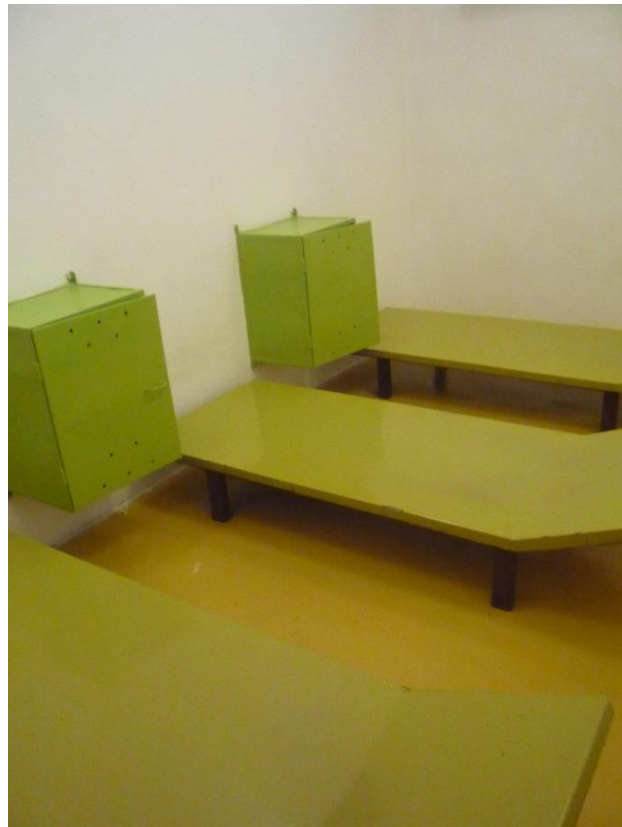
Budapest, 2019.

Székely László

Melléklet

(1) Nógrád Megyei Rendőr-főkapitányság Központi Fogda folyosó

(2) Nógrád Megyei Rendőr-főkapitányság Központi Fogda zárka

(3) Nógrád Megyei Rendőr-főkapitányság Központi Fogda ügyvédi beszélő

(4) Nógrád Megyei Rendőr-főkapitányság Központi Fogda sétáló helyiség

(5) Fogvatartotti ülésér – zárkarész - kapaszkodóval, biztonsági öv nélkül a szállítójárműben

(6) Salgótarjáni Rendőrkapitányság előállító egység mosdója

(7) Salgótarjáni Rendőrkapitányság előállító helyiség biztonsági ablakai

(8) Balassagyarmati Rendőrkapitányság előállító helyiség

(9) Balassagyarmati Rendőrkapitányság öltözőhelyiség